

6. Tiistaina 14 päivänä helmikuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus vuoden 1987 kansainvälisen luonnonkumisopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 230

Hallituksen esitys n:o 225/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

2) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1987 ”

Mainittu kertomus (K n:o 9/1988 vp.)

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7/1988 vp.

3) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1987 ”

Mainittu kertomus (K n:o 12/1988 vp.)

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8/1988 vp.

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi Unkarin kanssa tehdyn sijoitusten suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 231

Hallituksen esitys n:o 219/1988 vp.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

Esitellään:

5) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämään jätetyistä, vuoden 1989 valtio-

päivillä vireille pantavista lakiehdotuksista.....

(1) Ehdotus laiksi kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta (HE n:o 78/1987 vp.)

(2) Ehdotukset laeiksi maatalouslautakunnista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain ja maataloustuen jako- ja valvontatehtävien hoitamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE n:o 83/1987 vp.)

(3) Ehdotus laiksi valtionavustuksesta kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE n:o 98/1987 vp.)

(4) Ehdotus laiksi arpajaislain 3 §:n muuttamisesta (HE n:o 127/1987 vp.)

6) Hallituksen esitys n:o 234/1988 vp. laiksi arvopaperinvälitysliikkeistä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi..... ”

7) Hallituksen esitys n:o 237/1988 vp. laiksi perintökaaren 25 luvun muuttamisesta ”

8) Hallituksen esitys n:o 247/1988 vp. muutoksista valtion tulo- ja menoarvioon vuodelle 1989 ”

9) Hallituksen esitys n:o 3 laiksi Posti- ja telelaitoksesta 245

10) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 4 laiksi Posti- ja telelaitoksesta 250

11) Valtioneuvoston päätös 20 päivältä tammikuuta 1989 puuvapaasta painopaperista suoritettavasta vientitalletuksesta (VNP n:o 1)..... ”

Siv.

231

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Elo, Hilpelä, Järvisalo-Kanerva, Kanerva, Kauppinen, Kekkonen, M. Lahtinen, Metsämäki, Savolainen, Siitonen, Wahlström, Vennamo ja Väänänen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Järvisalo-Kanerva, virkatehtävien takia edustajat Elo, Hilpelä, Vennamo ja Väänänen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Metsämäki ja Wahlström, tästä ja huomisesta päivästä sairauden takia ed. Savolainen ja yksityisasioiden vuoksi ed. M. Lahtinen, tämän kuun 17 päivään yksityisasioiden takia ed. Siitonen sekä ensi maaliskuun 14 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Kekkonen.

Ilmoittautunut edustaja

Puhemies: Ed. Isohookana-Asunmaa on tänään ilmoittautunut puhemiehelle ja tullut siis oikeutetuksi ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan helmikuun 10 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 5, 6 ja 8, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 687 ja 691, molemmat vuoden 1988 valtiopäiviltä.

Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus vuoden 1987 kansainvälisen luonnonkumisopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 225/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus toiminnastaan vuonna 1987

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 9/1988 vp.)
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7/1988 vp.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7/1988 vp.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1987

Ainoa käsittely
Mainittu kertomus (K n:o 12/1988 vp.)
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8/1988 vp.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8/1988 vp.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi Unkarin kanssa tehdyn sijoitusten suojelua koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 219/1988 vp.
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämään jätetyistä, vuoden 1989 valtiopäivillä viereille pantavista lakiehdotuksista

Puhemies: Käsittelyn pohjana on puhemiesneuvoston laatima luettelo. Luetteloon sisältyvät asiat esitellään kohdittain.

Esitellään luettelon 1) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain 7 §:n muuttamisesta (HE n:o 78/1987 vp.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti mietinnön antamista varten laki- ja talousvaliokuntaan.

Esitellään luettelon 2) kohdassa mainittu asia:

Ehdotukset laeiksi maatalouslautakunnista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain ja maataloustuen jako- ja valvontatehtävien hoitamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE n:o 83/1987 vp.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti mietinnön antamista varten maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Esitellään luettelon 3) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi valtionavustuksesta kuntien elinkeinoasiamiesten palkkaukseen annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta (HE n:o 98/1987 vp.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti mietinnön antamista varten laki- ja talousvaliokuntaan.

Esitellään luettelon 4) kohdassa mainittu asia:

Ehdotus laiksi arpajaislain 3 §:n muuttamisesta (HE n:o 127/1987 vp.)

Eduskunta yhtyy puhemiesneuvoston ehdotukseen, että lakiehdotus katsottaisiin rauenneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

pankkivaliokuntaan

6) Hallituksen esitys n:o 234/1988 vp. laiksi arvopaperinvälitysliikkeistä sekä siihen liittyväksi lainsäädännöksi

toiseen lakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta

7) Hallituksen esitys n:o 237/1988 vp. laiksi perintökaaren 25 luvun muuttamisesta

8) Hallituksen esitys n:o 247/1988 vp. muutoksista valtion tulo- ja menoarvioon vuodelle 1989

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Esillä olevan hallituksen esityksen perusteluista käytiin laaja keskustelu hallituksen talouspoliittisen tiedonannon yhteydessä. Palaan eräisiin tässä esityksessä oleviin ja sen perusteluihin liittyviin näkökohtiin.

Mielestäni lisäbudjetin murheellisin luku on esityksen loppupäässä kohta, jossa kerrotaan kuntien sosiaalipalvelujen siirtämisestä viime marraskuussa tehdyn sopimuksen perusteella. Siinä kerrotaan, miten päiväkotihankkeita on lykätty. Viime päivien huolestuttavat tiedot päivähoitotilanteesta antavat aiheita asiasta keskustella myös tässä yhteydessä. Tilanne on eräiltä osin suorastaan karmaiseva. Hallituksen linja näyttää johtavan siihen, että eräissä osissa maata yli 3-vuotiaita pyritään työntämään ulos päivähoitopaikoilta. Hallituksen linja näyttää tuottavan myös sellaisia vaatimuksia, että pitäisi kokonaan siirtää päivähoitolain toteuttamista.

Hallitus perustelee nyt esillä olevaa ehdotusta sillä, että vaihtotaseen alijäämä on kasvusuunnassa ja tätä vaihtotaseen alijäämäisyyttä pitää hidastaa. Sillä perusteella esitetään leikatavaksi julkisia menoja Thatcherin linjan tapaan, henkilöstömääriä supistetaan, sidotuista menoista luovutaan tai ainakin suunnitellaan luovuttavaksi, valtionapujärjestelmä uusitaan tavalla, jolla pyritään tietysti valtionosuuksien supistamiseen, ehkä kuntien palvelujen heikentämiseen. Hallituksen esityksessä on myös kohta, jossa suuntaudutaan valtion yritysten pörssittämiseen.

Esitetyt johtolauseet antavat aiheen talouspoliittisen tilanteen tarkasteluun. Yritin etsiä hallituksen lisäbudjettiesityksestä tunnettua sanontaa "hallittu rakennemuutos". Sellaista sanontaa en löytänyt, mutta rakennemuutos tässä maassa on vauhdissa. Tuotanto ja keskeisimpien teollisuuden alojen markkinaosuudet maailmalla ovat kasvussa. On eletty suhteellisen vahvaa noususuhdanteen kautta. Samaan aikaan ovat kasvaneet uskóhyys ja kilpailun oravanpyörän epäinhimillinen vauhti.

Koko kansan kulutusjuhlien sijasta on pieni piiri viettänyt muiden kustannuksella sijoitusjuhlaa. Vai mitä muuta voisi sanoa esimerkiksi seuraavista talouden kehitystä viime vuosina kuvaavista tiedoista. Vientihinnat ovat jopa tulopoliittisen selvitystoimikunnan mukaan nousseet selvästi nopeammin kuin työ kustannukset.

Ruotsalaisen Veckans Affärer -lehden kymmenen teollisuusmaan vertailussa Suomi on yrityksille toiseksi edullisin maa.

Voittojen kasvu näkyy pörssikurssien kohoamisena noin kolmanneksella eli jopa edellistä huippuvuotta nopeammin. Liikkeellä olevan markkinarahan määrä kaksinkertaistui ja nousi yli 110 miljardiin markkaan. Sadan suurimman yrityksen nettotulos kohosi Talouselämä-lehden arvion mukaan 23 miljardiin markkaan. 350 suurinta yritystä investoi yli 41 miljardilla. Pääoman tuottoaste ja investointiaste on kansainvälistä huippuluokkaa, mutta yritysten veroaste poikkeuksellisen alhainen. Jo viime vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana tehtiin uusia sijoituksia ulkomaille 5,5 miljardilla markalla ja viime vuoden loppuluvut lähentelivät 8 miljardia markkaa. Ulkomaille sijoitettu pääomakanta kohosi kaikkiaan huomattavasti yli 25 miljardin markan.

Esimerkiksi teollisuuden investoinnit ovat keskittyneet yhä enemmän suurimpien yritysten käsiin. Kymmenen suurimman teollisuuskonsernin osuus koko teollisuuden bruttoinvestoinneista on hypännyt vuoden 1985 25 prosentista peräti 42 prosenttiin jo vuonna 1987. Ne vähensivät henkilökuntaa kotimaassa 6 500 työntekijän vuosivauhdilla ja lisäsivät sitä suunnilleen samassa tahdissa ulkomailla. Kun otetaan huomioon myös ulkomaiset tytäryhtiöt, on kymmenen suurimman teollisuuskonsernin osuus koko teollisuuden liikevaihdosta kohonnut 80-luvun alun 32 prosentista 42 prosenttiin jo vuonna 1987. Niiden kansainvälistymisen vauhtia kuvastaa se, että ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus näiden konsernien koko liikevaihdosta kohosi 7 prosentista 20 prosenttiin, viidessä suurimmassa valtionyhtiössä 6 prosentista peräti 32 prosenttiin.

Hallitus on vauhdittanut tätä menoa purkamalla niitä välineitä, jotka hallituksen käytettävissä ovat olleet markkinavoimiin vaikuttamiseksi. Julkisen sektorin osuutta kansantaloudesta on budjettiratkaisuilla rajoitettu. Hinta-säännöstely on lopetettu ja vuokrasäännöstelyä aiotaan edelleen purkaa. Rahamarkkinat ovat hallituksen ja Suomen Pankin ratkaisujen myötä Euroopan vähiten säädeltyjä. Asuntomarkkinoilla tämä näkyy asuntojen hintojen nousuna jopa 40 prosentin vauhdilla vuodessa, vuokra-asuntojen vähentymisenä 14 000 asunnon vuosivauhtia ja Pohjoismaiden lyhimpinä asuntolainaaikoina ja korkeimpina omarahoitusosuuksina.

Valtion yrityksiä viedään, kuten edellä viittasin, pörssiin. Postipankin ja valtionyritysten osia ollaan valmiita myymään yksityisille. Yritysten ulkomaiseen lainanottoon ja pankkien valuutan tuontiin on annettu vapaat kädet. Ulkomaisten yritysten oikeuksia omistaa Suomessa on laajennettu. Yhteiskunnallisen sosiaaliturvan rahoitusperustaa heikennetään, ja jopa yliopistoihin ajetaan markkinointiperiaatteita sisään. Hallituksen säästöohjelma, joka on tämän esityksen yhtenä taustana, jatkaa kehityskulkua, johon edellä viittasin. Ilmeisesti hallituksen säästöohjelmalle eräänlaisena pohjana oli hiljattain julkistettu kokoomuksen 33 kohdan ohjelma, jossa niin kuin havaittiin näkyy mm. vaatimus palkkojen yhden prosentin vakautuslinjan jatkamisesta vuosina 1990—91, muista yksityiskohdista nyt tässä yhteydessä puhumatta.

Säästöohjelmasta haluaisin lopuksi todeta sen, että hallituksen tulisi suuntautua toisenlaisiin toimiin kuin nyt palvelujen heikentämiseen tähtäävä tai ainakin siihen johtava säästöohjelma merkitsee. Täällä eduskunnassa alkaa nyt käydä päivittäin ja jo esimerkiksi tänään erilaisten yhteisöjen edustajia, jotka ovat erittäin huolissaan sosiaali- ja terveyssektorin palvelujen heikentämisestä tai niiden kehittämisedellytysten vaikeutumisesta. Näihin lähetystöihin, näihin esityksiin, eduskuntaryhmien on tietenkin pakko suhtautua vakavasti. Samoin on tilanne lasten päivähoitossa, johon edellä viittasin.

Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä on tänään päivähoitotilannetta käsitellessään päättänyt vedota hallitukseen erityisen hätäohjelman valmistamiseksi, jotta se surkea tilanne, joka näyttää vaivaavan ei vain täällä pääkaupunkiseudulla vaan myös monissa muissa osissa maata, saataisiin korjatuksi. Toivon, että tällaisiin näkökohtiin esillä olevaa asiaa valiokunnassa käsiteltäessä kiinnitetään huomiota.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puutun ed. Laineen puheenvuoron siihen kohtaan, kun hän näki kovin mustana kunnallisen valtionosuusjärjestelmän kehittämisen. Sehän aloitettiin pienten valtionosuuksien yhdistämisellä. Tarkoitus on nimenomaan jatkaa sitä sillä tavalla, että kunnan päätösvaltaa korostetaan, eli hoitopaikka- tai asukaskohtaisesti valtio sitoutuu maksamaan tietyt valtionosuudet. Se voi olla valtiontaloudelle

mutta myös kunnallistaloudelle tarkoituksenmukaista ja taloudellista, mutta se ei todella saa — siinä olen ed. Laineen kanssa samaa mieltä — vaikuttaa kustannusjaon muuttumiseen eli kuntien aseman heikentymiseen.

Mutta on toki brezhnevilaista ja huonoa perinnettä se, että kunnan on tehtävä vain suunnittelujärjestelmän takia hanke, joka ei vastaa kuntalaisten tarpeita, esimerkiksi rakennettava neuvola, vaikka pikemmin tarvittaisiin vanhainkodin laajennus. Tästä on kyse, kun sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmään luodaan uudenlaista suunnittelujärjestelmää. Toivoisi, että nimenomaan kunnan ja kuntalaisten päätösvalan korostaminen ja heidän tarpeistaan lähtevä päätöksenteko olisi kaikkien hyväksyttävä periaate.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mikäli ed. Rajamäki todella tarkoitti sitä, että kuntien päätösvaltaa ja kuntien itsehallintoa pitäisi vahvistaa, olen hänen kanssaan täysin samaa mieltä. Minulla on vain sellainen käsitys, että hallituksen ehdotukset ja ainakin kaikki ne ehdotukset, jotka valtiovarainministeriöstä lähtevät, tähtäävät nimenomaan valtion menojen säästämiseen. Tämä useimmissa tapauksissa on käytännössä merkinnyt sitä, että kuntien meno-osuudet vastaavasti kasvavat. Tämä oli se lähtökohta, jolla asennoidun äsken kertomaani. Voimme jatkaa ed. Rajamäen kanssa keskustelua sitten, kun esitykset, joista nyt oli puhetta, ovat valmiina ja eduskunnan nähtävissä.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Työvoimaministeriön pääluokassa auki on ainoastaan työllisyyden hoitoa koskeva luku ja sekin vain momentin perustelujen muuttamisen osalta. Määrärahoja ei esitetä lisää. Valtion työtehtävien järjestämisen palkkausmomentin perusteista poistetaan määräys, että harkinnanvaraiseen työllistämiseen saisi käyttää vain 120 miljoonaa 585 miljoonan markan kokonaissummasta. Tämän rajoituksen poistaminen on paikallaan. Mutta se ei riitä, sillä tarvittaisiin välttämättä huomattavasti lisämäärärahoja tälle momentille.

Tilanne on nyt työllisyyslain toteuttamisen laajennuttua valtaosaan maata se, että valtio on suhtautunut erittäin nihkeästi työllistämismelvoitteeseensa. Esimerkiksi Tampereen työvoimatoimiston alueella, missä suhteessa eniten pitkäaikaistyöttömiä on, on jo nyt sijoitettu

1 400 pitkäaikaistyötöntä ja heistä 1 100 kunnan palvelukseen ja vain 300 valtiolle. Valtion virastot suhtautuvat erittäin nihkeästi työllistämismenvelvoitteensa toteuttamiseen. Ensinnä siis tarvitaan valtion viranomaisen piirissä asennemuutosta niin, että he ovat valmiit toteuttamaan velvoitteensa. Mutta se ei riitä. Ne eivät tähän mennessä varatuilla määrärahoilla sitä pysty täysimäärisesti tekemään, vaan nimenomaan valtion palkkausmomentin määrärahoja on liisättävä.

Työllisyyslakihan lähtee hyvin selkeästi siitä, että ensin on käytettävä kaikki muut keinot työttömien työllistämiseen ja vasta aivan viimeisenä tulee velvoitetyöllistäminen. Sen vuoksi juuri harkinnanvaraiseen työllistämiseen tulisi olla mahdollisuudet. Siis rajoituksen poistaminen tältä osin on paikallaan, mutta määräraha ei riitä. Tämän vuoksi, ministeri Liikanen, tarvitaan jo tämän kevään aikana lisäbudjettia, jossa tälle momentille lisätään määrärahoja. Olemme aikaisemmissa yhteyksissä esittäneet 300 miljoonan markan määrärahan lisäystä tälle momentille.

Määrärahaa tarvitaan lisää myös sen vuoksi, että vajaakuntoisten asema on nyt huonontunut selvästi työvoimapiirien kokemuksen mukaan. Aikaisemmin oli huomattavasti useampia vaihtoehtoja vajaakuntoisten työllistämiseen. Mutta nyt työllisyyslain voimaantultua mahdollisuudet ovat aikaisempaa rajoitetummat, ja heidänkin työllistämiseensä päästäisiin usein vasta sitten, kun he täyttävät pitkäaikaistyöttömyyden ehdot. Tämähän ei voi olla oikea linja. Siis myös vajaakuntoisten aseman parantamiseksi, heidän työllistämisekseen, mikä vaatii aivan erityistoimenpiteitä, tarvittaisiin harkinnanvaraisen määrärahojen lisäämistä ja myös säännösten muuttamista olisi tältä osin selvítettävä.

Kunnat ovat osuutensa hoitaneet kiitettävästi, mitä osoittivat nekin luvut, jotka Tampereen työvoimatoimiston alueelta esitin, joten tästä en pidempään puhu. Totean vain, että viime vuoden rahat ovat nyt tänä vuonna käytettävissä, mikä on helpottanut kuntien osalta tilannetta, mutta jos tarve vaatii, on tietysti varauduttava siihen, että valtionosuutta kunnille ja kuntainliitoille työttömyyden lieventämiseen myös lisätään.

Kieltäytyneiden määrä on ollut hyvin pieni, Tampereen työvoimapiirin alueella vain noin 10 %. Se osoittaa, että työttömät eivät suinkaan ole mitään työtä vieroksuva joukko, vaan kun heille mahdollisuus tarjotaan, niin he ovat

valmiit työhön. Puolen vuoden työ on aivan liian lyhyt ja sen vuoksi sitä kiireellisesti tulisi jatkaa vuoden mittaiseksi.

Mutta on tilanteita, joissa työttömillä on perusteltu syy kieltäytyä työllistamisestä, ja tämä koskee ikääntyneitä pitkäaikaistyöttömiä, jotka ovat olleet vuosikymmeniä yhden tai useamman työnantajan palveluksessa ja joutuneet sitten taloudellisista ja tuotannollisista syistä irtisanoituksi. Heidän on annettu ymmärtää, että muutaman vuoden työttömyyden jälkeen, kun he ovat jo 56:n tai 58:nkin vuoden iässä, heillä olisi mahdollisuus siirtyä työttömyyseläkkeelle.

Mutta nyt tällaisillekin henkilöille on alettu tarjota työtä, ja mitä siitä seuraa? Eivät he tätä työn tekoa vastaan sinänsä ole, he varmasti olisivat valmiit näin tekemään, mutta tästä on kaksi erittäin ikävää seurausta. Ensinnäkin tämän 6 kuukauden työllistämisen jälkeen työttömyyspäiväraha määrätään tämän viimeisen työsuhteen perusteella, ja kun näistä työllisyystöistä yleisimmin maksettu palkka on kai 25 markkaa tunnilta eli vähän yli 4 000 markkaa kuussa, niin ammattimiesten työttömyyspäiväraha tulisi huomattavasti putoamaan, ja se on mielestäni kohtuutonta.

Mutta vielä vakavammat seuraukset tästä työllistamisestä on näiden henkilöiden eläketurvaan. Kun heillä kuitenkin muutaman vuoden sisällä tai jo hyvinkin pian on mahdollisuus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen, työkyvyttömyyseläkkeeseen tai viimein työttömyyseläkkeeseen, niin jos eläkkeessä tulevan ajan osa määräytyy tämän viimeisen työsuhteen palkan mukaan, se merkitsee huomattavaa eläkkeen putoamista. Tiedossani on jo yksi tapaus aikaisemmalta ajalta, mutta periaatteessa kyseessä oli aivan sama, vaikka ei ollut kysymys velvoitetyöllistamisestä, mutta kuitenkin työvoimatoimiston osoittamasta määräaikaisesta puolen vuoden työpaikasta. Tämä merkitsi sitä, että henkilön eläke putosi 1 100 markkaa kuukaudessa. Se on aivan kohtuuton seuraus, ja periaatteessa juuri tällä tavalla tulee käymään näissä tapauksissa, joissa viimeisestä työsuhteesta maksetaan pieni palkka.

Tähän asiaan kiinnitettiin huomiota jo silloin, kun työllisyyslakia säädettiin. Tein asiasta jo runsas vuosi sitten kyselyn, jolloin sosiaali- ja terveysministeri lupasi, että nämä asiat selvitetään, koska ministerin vastauksessa todettiin, että nämä ovat epäkohtia. Kuitenkin nyt vasta vuoden kuluttua ollaan tilanteessa, jossa Eläketurvakeskus on tekemässä alustavaa selvitystä

näistä vaikutuksista sekä eläketurvaan että työtömyysturvaan. Maaliskuussa on tarkoitus saada se Eläketurvakeskuksen hallitukseen käsitteilyyn, jossa vasta asetettaisiin työryhmä, joka rupeaa pohtimaan, millä tavalla ja minkälaisilla säännöksillä nämä epäkohdat korjattaisiin. Me kaikki tiedämme, miten paljon aikaa tällaiseen saattaa kulua.

Näin ollen nyt ollaan siinä tilanteessa, että näille ihmisille tarjotaan työtä ja he tällaisen työpaikan vastaanottaessaan menettävät eläkettänsä huomattavasti koko loppuelämänsä ajaksi, siis jopa useamman vuosikymmenen eläkkeelläolon ajaksi. Tämä on niin kohtuuton seuraus, että mielestäni pitäisi välittömästi tehdä sellaiset päätökset, joilla voidaan taata, että kenellekään, joka nyt ottaa velvoitetyön vastaan, ei näin tapahdu taikka sitten hänellä on oikeus kieltäytyä tällaisesta työstä ilman karensseja.

Herra puhemies! Valtion säästöohjelman osalta on vielä kerran toistettava se, että jos nyt valtion viran- ja toimenhaltijoiden määrää supistetaan ja samanaikaisesti valtion tulisi täyttää työllistämismisvelvoitettaan, niin kysymyksen on kyllä hölmöläisten touhusta, jossa täkkiä jatketaan leikkaamalla toisesta päästä. Työllistämisen myönteiset vaikutukset on monilta osin todettu, ja sen vuoksi valtion tulisi olla mahdollistamassa ihmisille työnteko ja ennen kaikkea siihen valtiota velvoittaa työllisyyslain toteuttaminen.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Kun hallitus antoi tämän lisämenoarvion tai itse asiassa muutoksen vuoden tulo- ja menoarvioesitykseen eduskunnalle, taustalla oli muuttunut kuva talouden tilanteesta. Kansantuotteen kasvu Suomessa niin kuin kaikkialla Länsi-Euroopassa on ollut tämän vuodenvaihteen aikana selvästi ennustettua nopeampaa. Suomessakin kasvu meni aina 4,5 %:n tasolle saakka, ja kun vastapainoksi todetaan, että finanssipolitiikka vielä kiristi noin prosenttiyksikön verran taloudellista toimeliaisuutta, saamme kokonaiskuvan siitä, kuinka voimakas ylikuumentunut suhdannevaihe Suomessa on ollut.

Samaan aikaan on käynyt myös niin, että kotimainen kysyntä, kulutus ja investoinnit ovat ylittäneet selvästikin kotimaisen tuotantokapasiteetin, ja tämä on purkautunut sekä hintojen nousuna että varsinkin vaihtotaseen vajeen kasvuna. Vaihtotaseen vaje on kasvanut viime vuonna lähes 13 miljardiin markkaan, ja se

merkitsee sitä, että me joudumme kiinnittämään erityistä huomiota vaihtotaseen vajeen hallintaan. Sinänsä taso ei ole tällä hetkellä hälyttävä, mutta trendi ei voi jatkua, vaan asteittain vaihtotaseen vaje on saatava käännettyksi alaspäin. Tähän on tietysti hyvin monia tekijöitä. Kaikki alueet, yksityinen kulutus, investoinnit, julkinen talous, kaikki voivat osaltaan vaikuttaa ja ovat vaikuttaneet tähän kokonaisuuteen.

Mitä tulee tulo- ja menoarvioon tehtäviin muutosesityksiin, niin en ovat itse asiassa olleet mittaluokaltaan suhteellisen vähäisiä. Kun josakin vaiheessa on kiinnitetty huomiota siihen, kuinka on mahdollista, että hallitus esittää eduskunnalle säästötoimenpiteitä heti vuodenvaihteen jälkeen, kun eduskunta on juuri hyväksynyt budjetin, niin nämä toimenpiteet on nimenomaan niin suunniteltu, että niissä ei ole puututtu eduskunnan budjettivaltaan, vaan pyritty lisäämään budjettikuria, niin että eduskunnan hyväksymästä budjetista pidetään kiinni. Monessa yhteydessä eduskunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että lisäbudjeteilla on murrettu varsinaisen tulo- ja menoarvioesityksen viitoittamaa linjaa. Nyt tätä pyritään selvästikin hillitsemään ja ilmeisesti siinä tullaan myös onnistumaan.

Kaksi aluetta kuitenkin tulee vaatimaan edelleen erityistoimia, ja ne liittyvät yhtäältä asuntotuotantoon ja toisaalta työvoimapolitiikkaan. Asuntotuotannon osalta huomenna annettavassa välikysymysvastauksessa hallitus tulee asioita selvittämään yksityiskohtaisemmin. Totean kuitenkin, että hallitus jo erikseen tässä yhteydessä totesi, ettei asuntotuotannon tavoitteesta varsinkaan vuokra-asuntotuotannon ja ylipääntään uustuotannon osalta tingitä, ja mikäli se edellyttää lisärahoitusjärjestelyjä, ne tullaan tekemään siinä yhteydessä, kun vuosittaista lainoitussuunnitelmaa käsitellään hallituksessa tänä keväänä. Siinä yhteydessä voidaan tehdä asiaan liittyvät periaatepäätökset.

Työvoimahallinnon osalla tilanne myös on jossain määrin epävarma. Näyttää siltä, että työllisyyden selvä paraneminen ja työttömyyden lasku siten vähentää paineita työvoimahallinnon osalta, mutta ilmeisesti hyväksytyn budjetin raameissa pysyminen sittenkin on vielä vaikeaa. Lopullinen mitoitus näiltä osin ratkeaa, kunhan vuosi on kulunut pitemmälle, tulevassa syksyn lisämenoarviossa.

Kun ed. Laine laajasti käsitteli hallituksen toimenpiteitä hallinnon ja palvelujen supistami-

sen suhteen, haluaisin voimakkaasti korostaa sitä, että hallitus ei ole tehnyt mitään päätöksiä sosiaali- ja terveyshuollon palvelujen supistamiseksi tänä vuonna, päinvastoin niitten lisäämiseksi. Kun katsomme tulo- ja menoarviota, siinä lisätään sosiaali- ja terveydenhuoltoon enemmän virkoja kuin on tiettävästi tehty milloinkaan. Tämä asia on hyvin yksinkertaisesti selvitettävissä, kun vertaa tämän vuoden valtakunnallisia suunnitelmia aikaisempiin. Lisää tulee noin 5 000 virkaa ja erityisesti lisää suunnattiin päivähoitopaikkoihin, koska siellä tarve on ollut suurin. 7 000 paikkaa oli lisäys viime vuonna, tänä vuonna se tulee olemaan 8 000 paikkaa.

Koko ajatus julkisen talouden uudelleen kohdentamisessa on se, että valtionhallintoa pitää voida keventää, koska tehtävät ovat siirtyneet väliportaaseen ja kuntiin, ja nimenomaan kunnissa sosiaali- ja terveyspalvelut ovat kansalaisia kaikkein lähimpänä. Niistä täytyy erityisesti huolehtia. Mikäli niiden toimintaa rasittaa erittäin raskas keskushallinto, merkitsee se korkeita yksikkökustannuksia, jähkkyä toimintaa kansalaisten kannalta.

Kun ed. Stenius-Kaukonen sanoi, että se, että valtio näin uudelleen suuntaa toimintojaan ja pyrkii esimerkiksi supistamaan hallintoa, on hölmöläisten puuhaa, niin provosoimatta yhtään mielelläni kuulisin, millä tavoin ed. Stenius-Kaukonen on seurannut sosialistimaissa käytyä valtion tehtävien uudelleenarviointia, kun siellä leikataan 20—30 % hallinnosta, koska katsotaan, että paisunut hallinto on vaaraksi työn ja talouden tehokkaalle toiminnalle ja kansalaisten palveluille. Meidän ei pidä hakea mallia mistään, mutta pitää sentään katsoa silmät auki maailmaa ulkopuolella. Siellä joudutaan myös tekemään hallinnon keventämisratkaisuja.

Tulevaisuus on varmasti sellainen, että kansalaisten kannalta tärkeitä ovat ne palvelut, jotka ovat kaikkein lähinnä. Mitä vähemmällä byrokratialla ja holhouksella keskustasolla ne voidaan ylläpitää, sitä parempi, ja tähän liittyy kysymys kuntien valtionosuusjärjestelmien uudistamisesta. Hallitus on tehnyt päätöksen selvityttää järjestelmän uudistamista siten, että kunnat saisivat kantokyvyn mukaan asukas-kohtaisen, suoran valtionavun. Tarkoitus ei ole, ja tätä nimenomaan alleviivaan, muuttaa valtion ja kuntien rahoitussuhteita mitenkään. Mikäli valtionapujärjestelmä voidaan tehdä laskennalliseksi ja asukas-kohtaiseksi, parantaa se

ratkaisevasti kuntien mahdollisuuksia suunnata omaa toimintaansa. Tähän ed. Rajamäki aivan oikein viittasi. Mikäli sen sijaan halutaan laaja holhous- ja ohjausjärjestelmä keskushallinnon taholta kuntiin päin, pidettäköön nykyinen järjestelmä voimassa. Silloin meillä toimitaan, niin kuin on toimittu, että vuosikausia lähetetään laskuja ristiin rastiin valtiolta väliportaalte, väliportaalta kuntiin ja sitten takaisin. Kolmen neljän vuoden perästä roikkuvat laskut sitten aikanaan maksetaan. Täysin tarpeetonta työtä. Nämä kaikki voimavarat tarvittaisiin kansalaisten palvelujen kehittämiseen.

Kyllä meidän niin vasemmalla kuin oikealla-kin vastuuta kantavien ihmisten pitää uskoa siihen, että me voimme jotenkin vielä yhteiskuntaa muuttaa, ettei ihan kokonaan siihen uskoa menetettäisi.

Mitä tulee sitten päivähoito-ongelmaan yleisemminkin, niin viime päivinähan ovat paljon herättäneet huomiota pääkaupunkiseudun ongelmat päivähoidon suhteen. Ne ovat kiistattomia, ja vanhempien hätä tässä on erittäin ymmärrettävää. Koska näistä on ollut tietoa, on nimenomaan päivähoitokiintiöitä pyritty lisäämään ja varmasti joudutaan lisäämään tulevaisuudessakin. Pelkään kuitenkin pahoin, että ratkaisua ei yksin tätä kautta aikaansaada, koska päivähoitohenkilöstöstä pääkaupunkiseudulla on huutava pula. Nytkin jo myönnettyjä kiintiöitä jää käyttämättä eikä valmistuneita päiväkoteja ole voitu käynnistää.

Mitä tarvitaan pitkällä tähtäyksellä? Meidän on selvittävä akuuteista ongelmista, mutta pitkällä tähtäyksellä tarvitaan sellaista politiikkaa pääkaupunkiseudun kehittämisen suhteen, jossa pääkaupunkiseudun kasvu ja palvelujen kehittäminen ovat paremmin tasapainossa. Mikäli sellainen epätasapainotilanne jatkuu, mikä nykyisin on ollut ja mikä tänä päivänä on tosiasia, täällä asumiskustannukset ja elinkustannukset nousevat niin korkeiksi, että täällä ei kerta kaikkiaan palveluhenkilökuntaa ole tulevaisuudessa saatavilla. Siksi toivonkin, että kun lähi- viikkoina hallitus ja varmasti myös eduskunta joutuu käsittelemään pääkaupunkiseudun tasapainoisen kasvun ja kehittämisen ohjelmaa, ymmärrettäisiin näitten asioiden yhteys.

Tasapainoinen pääkaupunkiseudun kehittäminen on varmin tapa turvata se, että täällä ihmisillä on myös hyvät ja toimivat peruspalvelut. Tässä suhteessa täytyy todeta, että suomalainen markkinamekanismi on toiminut kyllä tavattoman huonosti. Kaiken järjen mukaan, jos

markkinoihin luotetaan, olisi pääkaupunkiseudulla tapahtuneitten kustannusten nousujen pitänyt johtaa siihen, että täältä olisi siirtynyt uusia työpaikkoja muualle maahan. Se, että näin ei ole tapahtunut, osoittaa, että meillä sittenkin liike-elämän piirissä toimitaan usein hyvin epärationaalisesti ja kansantalouden tasapainoisen kehityksen kannalta epäviisaasti.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun väitin, että hallitus supistaa palveluja ja tämän väitteen nyt valtiovarainministeri torjui, niin myönnän, että sanontani voi olla hieman yksioikoinen. Mutta jotta valtiovarainministeriö ymmärtäisi, mistä minä puhuin, niin totean puhuneeni siitä, että tähän mennessä on hyväksytty sosiaali- ja terveyssektorin laitosten rakentamissuunnitelmat ja sitten hallitus tulee ja ehdottaa, että näiden rakentamissuunnitelmien toteuttamista siirretään kuukausilla tai vuodella eteenpäin. Tarkoitin nimenomaan tätä osuutta palvelujen kehityksen hidastamisessa, jota hallitus on tällä säästöpäätöksellään toteuttamassa.

Ylikuumenemista varmasti on, kuten ministeri tässä mainitsi rakentamisesta puhuessaan. Mutta hallitus ei näytä käyvän käsiksi sinne, missä tätä ylikuumenemista esiintyy miljardeina markkoina keinottelurahan lisääntymisenä ja suurten voittojen kasvuna, vaan hallitus politiikkallaan leikkaa sieltä — viittaa nyt vaikkapa verouudistukseen — missä ei mitään kasinotalouden miljardeja kerätä, vaan missä vuokrat kohoavat hallituksen päätöksen seurauksena ja muut kustannukset ovat lisääntymässä.

Ed. Kuuskoski-Vikamaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli ilo kuulla valtiovarainministerin vakuutus siitä, että myöskään tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ei tulla tinkimään. Todella toivon, että tämä tulee säilymään suomalaisessa yhteiskunnassa tällaisena yhteisvastuun alueena.

Voin myöskin yhtyä siihen näkemykseen, että tämä tapapainoisen kehityksen ajatus on se perusajatus, josta meidän on lähdettävä liikkeelle, ja joka ilmeisesti nyt saa hyvin laajaa kannatusta myös täällä eduskunnassa. Aivan samoin olen samaa mieltä tästä joustavasta ja kevyestä hallinnosta, joka varmasti luo parempia edellytyksiä myöskin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämiseksi. Mutta se mihin valtiovarainministeri ei lainkaan viitannut oli vaihtoehtoisten mahdollisuuksien luominen. Siinä

suhteessa hallituksen toimet ovat olleet aika vähäpätöisiä. On yritetty yhtä latua pitkin ratkaista näitä usein — myönnän — aika vaikeita kysymyksiä. Toivoisin, että hallitus ponnistelisi vähän enemmän vaihtoehtoisten ratkaisujen tukemiseksi ja löytämiseksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Liikanen oli aivan oikein huolissaan vaihtotaseen alijäämän kasvamisesta. Merkittävää on kuitenkin se, että ministeri Liikanen ei tälläkään kerralla esittänyt minkäänlaista konkreettista toimenpideohjelmaa siitä, kuinka vaihtotaseen alijäämätilannetta voitaisiin parantaa. Sitä ohjelmaa ei esittänyt herra pääministeri viime viikolla eikä herra valtiovarainministeri tässäkään tilaisuudessa.

Toinen merkittävä näkökohta on, että ministeri Liikanen aivan oikein puhui byrokratian keventämisestä. Tässä olen aivan samaa mieltä. Mutta hallitus ei ole esittänyt minkäänlaista byrokratian keventämistoimenpideohjelmaa, ainoastaan mekanistisen mallin, kuinka valtion virkoja vähennetään. Tämä on hyvin vaatimatomalla tasolla tapahtuvaa politikointia.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainministerin puheenvuorossa oli tällaisia sanontoja kuten "valtionhallintoa pitää keventää", "holhous on pahasta" jne. Nämä ovat erittäin tyypillisiä, eivät kuitenkaan sosialidemokraattisia vaan uusoi-keistolaisia iskulauseita. Niitä ovat esittäneet kautta läntisen maailman hyvin monet merkkimiehet jo ennen Erkki Liikasta mutta ehkäpä niitä esitetään nyt ensimmäistä kertaa vasemmalta käsin. Näiden iskulauseiden takanahan on hyvin selvä linja: hyökätä sosiaalivaltiota vastaan eri muodoissaan.

Tässä julkisen rakentamisen myöhentämisessä on sivuutettu kokonaan se, että se on hyvin summittaista. Se merkitsee myöhentämistä myös esimerkiksi Lapissa, jossa minkäänlaista ylikuumenemista ei nyt kyllä missään suhteessa voi sanoa olevan olemassa rakentamisen osalta. Jos siellä myöhennetään esimerkiksi ensi syysyn Kittilän vanhainkodin rakentaminen, niin sehän tarkoittaa, että valtiovarainministeriö on siirtämässä tämän välttämättömän hankkeen rakentamista vuodelle, sillä herra valtiovarainministeri, ei Lapissa enää syksyllä mitään uusia rakennuksia aloiteta. Olisi ainakin erittäin typerää ruveta kirsimaahan hakkaamaan perustuksia alikuumentuneessa ilmassa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Liikanen puheenvuorosaan totesi, että hallitus pitää pääsääntöisesti kiinni eduskunnan hyväksymästä budjetista. Kuitenkin valtioneuvosto on tehnyt 20 päivänä tammikuuta periaatepäätöksen hallituksen talouspoliittisista toimista, jonka mukaan mm. lykätään vuonna 1990 aloitettaviksi valtion rakennustöitä, jotka on lueteltu täällä eri ministeriöittäin. Käsittääkseni siis näiltä osin ainakin ollaan poikkeamassa eduskunnan hyväksymästä budjetista, poikkeamassa kuitenkin tavalla, joka tässä talouspoliittisessa tilanteessa on perusteltua.

Tässä yhteydessä kuitenkin ihmetyttää edelleen se, että 17 päivänä joulukuuta tässä samassa salissa tiukan rutistuksen jälkeen saatiin tämän vuoden budjetti hyväksytyksi, ja kaiken aikaa käytiin silloin jo keskustelua näistä tarvittavista säästötoimenpiteistä. Tästä ei voi tulla mihinkään muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että hallituspuolueilta puuttui rohkeutta tuoda näitä säästötoimenpiteitä jo eduskunnan käsittelyyn syysistuntokautena, jolloin ne olisi ollut helppo tehdä tähän budjettiin tilanteessa, jossa kunnallisvaalit olivat ovella. Minusta siinä vaiheessa olisi ollut erittäin hyvä suorittaa ja tehdä nämä säästötoimenpiteet normaalin eduskunnan valtiovarainvaliokuntavalmistelun jäljiltä. Se, että heti vajaan kuukauden kuluttua nämä käytännön toimenpiteet tehdään, ei suinkaan osoita minusta poliittista rohkeutta.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti totta, että kun talous on ylikuumentunut, niin sitä täytyy sitten jollakin tavoin hillitä. Mutta merkittävä yhteiskunnallinen kannato on kyllä se, että hillintä tapahtuu, ei suinkaan hillitsemällä yksityisen sektorin liikaa aktiivisuutta vaan siten, että julkinen sektori yhtäkkiä antaa tilaa kansantaloudessa enemmänälle yksityiselle sektorille. Se on seikka, joka muovaa meidän yhteiskuntaamme tiettyyn suuntaan.

Sitten tuosta pääkaupunkiseudun tilanteesta. Se on itse aiheutettu. Vuosi sitten hallituspuolueet tyrmäsivät ehdotukset, jotka olisivat hillinneet ja rauhoittaneet pääkaupunkiseudun ylikuumenemista, ja tässä me nyt sitten olemme. Markkinat ovat täällä sikäli toimineet aivan hyvin, että työvoima tietysti menee niille aloille, joilla palkkataso on korkeampi, ja sen takia esimerkiksi koulutetun lastenhoitajan kannattaa mennä vaikka Valintatalon kassaksi kuin olla

niillä palkoilla, joita yhteiskunta sallii lastenhoitajille maksettavan. Sen takia tämä pääkaupunkiseudulla aivan katastrofaaliseksi räjähtävä lastenhoitotilanne on hoidettava siten, että ensinnäkin nostetaan päivähoitohenkilökunnan palkkaa vähintään 1 000 markalla kuussa, nostetaan olennaisesti täällä maksettavaa kotihoidon tukea ja korotetaan vanhempainrahan ikäraja mieluummin kahteen vuoteen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Liikanen, olen erittäin suurella mielenkiinnolla seurannut, mitä sosialistisissa maissa tapahtuu. Ja erittäin suurella mielenkiinnolla olen myös odottanut, milloin, sen sijaan että täällä vain katsotaan muualle ja ollaan tyytyväisiä, että siellä on ruvennut tapahtumaan, katse käännetään omiin oloihimme ja aletaan yhtä rohkeasti puuttumaan niihin epäkohtiin, mitä meidän järjestelmässämme on. Ja olen sitä mieltä, että Suomi on kyllä erittäin luvattu byrokration maa. Mielestäni byrokration vähentämiseksi meillä voidaan tehdä paljon, ja olisi korkea aika se aloittaa. Mutta en voi nyt vain uskoa, että tämä ministeri Liikasen linja, mikä on nähtävissä valtioneuvoston ja hallituksen päätöksissä, olisi juuri sitä byrokration hävittämistä. Palvelujen kehittäminen on juuri se, mihin me pyrimme. Sen vuoksi pidämme kiinni valtion ja kuntien palvelujen järjestämisestä ja vaadimme niihin lisää varoja emmekä hyväksy niiden leikkaamista.

Hallitus ei ole puuttunut millään tavalla yksityisen sektorin toimintaan eikä pyrkinyt saamaan sinne kertyneitä varoja julkisten palvelujen kehitykseen. Tällä alueellahan vaihtotaseen vajetta vastaan hallitus voisi saavuttaa hyviä toimenpiteitä, mutta nyt hallituksen toimet ovat suuntautuneet vain yksityisen ja julkisen talouden puoleen. Sen vuoksi niistäkään ei ole odotettavissa niitä tuloksia, joita palvelujen kehittäminen edellyttää.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ministeri Liikanen vakuutti, että sosiaali- ja terveyspuolella ei tasoa lasketa. Se on tietenkin ihan oikea periaate, mutta ottaen huomioon tämän Helsingin seudun ylikuumentuneen tilanteen lastenhoito- ja vanhustenhoitokysymyksissä jää ihmettelemään, miksi valtiolta ei ole käyttänyt patistelukonsteja siihen, että nämä rikkaat kunnat olisivat itse omilla päätöksillään tätä asiaa pitkällä aikavälillä jo ennen tätä oiko-

neet, koska muu köyhempi maakin on siihen kyennyt. Toivoo sopii, että nämä tulevat avut, joihin eilisissä tiedotusvälineissäkin ministeri viittasi, valtion taholta suunnataan kotihoitoon tuen markkamääräiseen reiluun korottamiseen, jolloin sitä voidaan oikeudenmukaisesti hyödyntää läpi koko maan, koska nimenomaan tämä hoitomuoto on vielä ihan starttiasteella.

Toinen asia, mihin ministeri viittasi, oli valtionapulainsäädännön uudistus. Hän toi esille, että se tulee perustamaan asukaskohtaiseen periaatteeseen. Voi todeta, että ennen kuin periaatteet lyödään lukkoon, olisi syytä tutkia kuitenkin sivistyspuolen ulosottaminen tämän periaatteen pohjalta tapahtuvaan lasketukseen sen takia, että sekä opetusministeriö että Kunnallisliitto ovat näkemässä, että sivistystoimen puolella tämä ei tuota, eikä sivistyspalveluita voida tuottaa samassa tasossa kuin nyt. Pikemminkin pitäisi tutkia opetustuntimäärään perustuva valtionapulaskentaperuste sivistyspuolelle, jotta voitaisiin tarjota samat sivistyspalvelut kansalaisille kuin nyt. Mehän emme tietenkään kehittä hallintoa niin, että sitä huononnetaan, vaan parannetaan.

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jälleen kerran ministeri Liikanen väitti, ettei mitään ole karsittu, eikä mitään sosiaaliturvaa tulla karsimaan. On merkittävää tässä keskustelussa ja yleisestikin, että lopputulos jää hyvin epävarmaksi, kun ministerin vastaukset ovat aivan toista luokkaa kuin niiden henkilöiden, jotka todella tuntevat käytännön kentän. Viittaan ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoroon, jossa hän todisti, miten 1 100 markkaa kuukaudessa putoaa palkka ja eläke tulee sen mukaan. Nämä ovat niitä tosiasioita, jotka ovat käytännössä osoittaneet, että nämä ministerin väittämät eivät pidä paikkaansa. Se, mitä on luvassa edelleen tällä linjalla, on aivan konkreettista ja selkeää tietoa, joka on tapahtunut ja tapahtuu koko ajan. Miksi täällä jatkuvasti voidaan virallisesti väittää, että näin ei tulla menettelemään? Olisi tietysti erittäin hyvä, jos nämä ministerin väittämät pitäisivät paikkansa, mutta kun käytäntö osoittaa toista, niin tästä on pakko täällä puhua.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tennilä näki ministeri Liikanen puheenvuorossa uusoikeistolaisia sävyjä. Minä puolestani näin ed. Tennilän puheenvuorossa voimakkaasti vanhoillisvasemistolaisia sävyjä, koska hän erittäin voimak-

kaasti vastusti valtionhallinnon keventämistä. Se on asia, joka kannattaa asettaa kriittiseen tarkasteluun. Jos 1990-luvun suuri linja on esimerkiksi se, että valtion tehtäviä siirretään kunnille ja väliportaaseen, niin on päivänselvä asia, että valtion virkoja pitää pystyä siirtämään kuntiin, eli kaikenlaisista paperinpyörittäjistä pitää vähitellen saada perhepäivähoitajia.

Mitä tulee valtion säästöohjelmaan, niin se on suhdannepoliittisesti tärkeä, mutta aluepoliittisesti erittäin oikeudenmukainen. Minusta tässä on suuri tunnustuksen aihe hallitukselle. Esimerkiksi Oulun läänissä on täsmälleen kaksi kohdetta, joita siirretään. Toinen on Oulun läänin vankilan saneeraus. En ole huomannut yhtään kansanliikettä pystytettävän, jotta läänin vankilan saneerausta ei voitaisi toteuttaa. Tämä on mielestäni aluepoliittisesti erittäin oikeudenmukaisesti suunniteltu ja periaatteellisesti oikein sen suhteen, että hankkeita vain siirretään, eikä mitään lopullisesti haudata.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Voin ed. Laineelle korostaa, että nimenomaan rakennustoimen osalta on päätetty, että päivähoitohankkeista ei siirretä mitään. Kaikki pannaan liikkeelle sen aikataulun mukaan, mikä niillä on.

Mitä tulee muiden laitosten rakennustoiminnan siirtämiseen, niin meidän jo viime viikolla puhuimme siitä, että silloin jos rakennustuotanto on täysimääräisesti käytössä tai vähän ylikin, niin kuin nyt on, kun kysyntä on vahvempaa kuin tarjonta, niin se johtaa väkisinkin inflaatioon ja hintojen nousuun. Jos tässä yhteydessä vielä lisätään valtion rakentamista, niin sen maksavat muiden muassa asunnon ostajat ja vuokra-asujat, korkeampien asuntojen hintojen nousun kautta. Tässä suhteessa valitettavasti ainoa tapa on se, että pyritään sitä rakennustuotantoa, joka ei ole aivan välttämätöntä, lykkäämään eteenpäin.

Mitä keinotteluvoittoihin tulee, niin pitää toki muistaa se, että verouudistuksessa tehtiin nimenomaan ratkaisu myyntivoittojen verotuksen selvästä laajentamisesta. Se tuli voimaan vuoden vaihteessa. Siitä, että sillä on merkitystä, on saatu todiste: kauppojen voimakas kasautuminen joulukuun puolella viime vuonna. Tämä on siirtävävaihe, joka on läpi käyty, ja uskon, että tilanne tasoittuu eikä myyntivoitoilla voi saada samalla tavalla verovapaata tuottoa kuin aikaisemmin. Tämä koskee myös osinkotuloja, joiden yhteydessä nyt on integroitu ja-

kavan yrityksen verotus ja osinkoja vastaanottavan verotus.

Mitä tulee ed. Pulliaisen puheenvuoroon vaihtotaseesta, niin tämä lisäbudjettiesitys on yksi kohta siinä ohjelmassa. Vaihtotaseeseen vaikutetaan kymmenillä, viisillätoista asioilla. Me joudumme sen kanssa joka päivä tekemisiin. Ei voi olla sellaista yhtä ohjelmaa, jossa yhtä aikaa käsitellään kaikki yksityiset investoinnit, koko säästötoiminta, koko kulutus, koko tuotanto. Ei tällaista voi olla olemassakaan, vaan me teemme työtä joka päivä, ja lisäbudjetti on tässä työssä yksi kokonaisuus.

Mitä tulee ed. Tennilän puheenvuoroon tunnuksista, niin olen samaa mieltä kuin ed. Jaakonsaari, että jos pidetään sitä, että valtionhallintoa kevennetään jotenkin oikeistolaisena vaatimuksena, niin mitenkä oikealle ovat menneetkään useat kommunistijohtajat, joita edistyksellisinä pidetään sosialistisissa maissa. En tarkoita, että meidän pitää ottaa mallia sieltä, eikä tarvitse ottaa mallia lännestä, vaan toiminnan ohjenuorana pitää olla se, mikä on kansalaisten kannalta viisasta ja järkevää. Minusta tavallinen suomalainen, täysikasvuinen kansalainen ei tarvitse holhoojaa. Meidän tehtävämme on, kuka sanoikaan, ihmisen vapauttaminen, ei hänen asettamisensa holhouksen alle. Meidän tehtävämme on vapauttaa ihminen valtiollisesta alaikäisyydestä hyvin laajassakin merkityksessä eikä sitoa häntä erilaisilla määräyksillä yhä enemmän tulevaisuudessa.

Itse puhuin kyllä tässä nimenomaan kuntien toiminnan holhoamisesta. Olen sitä mieltä, että valtion ja kuntien väliset suhteet pitää niin järjestää, että kunnalliselle itsehallinnolle tulee enemmän tilaa eikä sitä kohtuuttomasti määräyksillä, ohjeilla ja normistolla rajoiteta. Tämä on hyvin vaikea tehtävä, koska jokainen sektori valvoo omia etujaan, mutta se on välttämätöntä.

Mitä tulee valtionhallinnon keventämisen ja sosiaalivaltion purun suhteen, niin niillä ei ole mielestäni mitään tekemistä keskenään, ainakaan niinpäin kuin ed. Tennilä sanoi, koska jos meillä on vahva byrokratia ja heikot palvelut kansalaisille, niin se, jos mikä toimii sosiaalivaltiota vastaan ja lisää yksityistämispaineita. Mutta jos meillä on kevyt hallinto, joustavat, kansalaisia lähellä olevat, hyvin toimivat palvelut, sehän on paras tapa tehdä työtä yhteisten palvelujen kehittämisen puolesta.

Mitä tulee Lappiin ja rakentamiseen siellä, niin ed. Tennilän kannattaa mennä keskustele-

maan vähän rakennusalan ihmisten, vaikka rakennusmiesten ja rakennusmestareiden kanssa. Yllättävän pitkälle on heidänkin taitonsa kehittynyt. Ei enää tarvitse aloittaa rakennustoimintaa pelkästään sulan aikana. Totta kai se estää, jos routa kovin syvälle menee, mutta ei se tänä talvena ainakaan hirveän syvällä ole ollut. (Ed. Tennilä: Ei ensi talvesta vielä tiedä!) — Ei tiedä, mutta yllättävän taitavia ovat nykyiset suomalaiset ammattityömiehet, ed. Tennilä, paljon taitavampia kuin te luulettekaan. Kannattaa heidän kanssaan tästä keskustella.

Mitä tulee ed. Soininvaaran puheenvuoroon, kun hän sanoi, että nämä kaikki toimenpiteet on suunnattu julkiselle sektorille, niin tässä on tyypillinen väärinkäsitys, joka täytyy nyt oikaista. Jos tässä lykätään noin miljardilla markalla julkisia rakennushankkeita, niin pelkästään rakennustoiminnan investointivero, joka on ollut nyt voimassa pääkaupunkiseudulla, on arvioiden mukaan lykännyt hankkeita noin viidellä miljardilla. Eli sellaiset väitteet, että koko toiminta olisi suuntautunut julkiselle sektorille, ovat täysin vääriä. Ne olisivat tietysti yksinkertaisia ja selviä, mutta investointivero on suunnattu täytenä tälle seudulle, ja sillä on ollut huomattavia vaikutuksia rakennustoimintaan myös sitä kautta, että asuntotuotanto on lisääntynyt.

Totta kai on niin, että meillä on nyt ongelmia edessä. Se johtuu siitä, että ne valtuuslait, mikä eduskunta on hyväksynyt, eivät anna enää mahdollisuuksia jatkaa investointiveroa ensi kesää pitemmälle. 22.7. loppuu hallituksen voimassa oleva valtuus. Sen takia täytyy tehdä nyt uusia toimenpiteitä. Sen vuoksi annetaan eduskunnalle esitys erityisestä tätä vuotta koskevas- ta rakennusten investointiverosta, jolla hieman puretaan syksyn mittaan paineita. Joku kysyy, miksei se ole pidempi kuin tälle vuodelle. Yksinkertaisesti sen takia, että hallitus ei voi olla varma siitä, meneekö täällä pysyvä verolaki läpi. Tehdään sellainen yksivuotinen verolaki, joka tulee varmasti hyväksytyksi. Jos syksyllä tarvitsee ottaa taas uusi asunto rakennustoiminnan ehkä toisenlaisesta kehityksestä johtuen, niin katsotaan sitä sitten.

Kaikki ne valtuudet, mitä on eduskunta antanut, hallitus on käyttänyt. Sama koskee muitakin ns. suojalakeja. Hyvin tarkkaan kävimme läpi kaikkien suhdannetasausjärjestelmien antamat valtuudet hallitukselle. Mitään muuta valitettavasti ei voitu tehdä kuin saattaa selluloosa ja eräät paperilaadut vientitalletusten pii-

riin. Näin on myös menetelty. Toinen asia on se että nämä toimenpiteet eivät ole vielä riittäviä, tarvitaan vieläkin tehokkaampia. Hallituksen tulee selvittää omassa piirissään, miten saataisiin suhdannetasausjärjestelmä ajan tasalle.

Mitä tulee pankkien antolainauksen kasvuun ja toisaalta kansalaisten ja yritysten velkaantumisen lisääntymiseen, niin tällä kentällä periaatteessa voidaan vaikuttaa kahdella tavoin. Yksi tapa on se, että tehdään pankeille antolainauksen lisääminen kannattamattomaksi. Siinä suhteessa valitettavasti nykyinen kassavarantojärjestelmä ei enää anna uusia mahdollisuuksia. Hallituksen ja Suomen Pankin välillä on valmistelussa tähän liittyen muutoksia, jotka saataisiin toimikunnassa esitysvaliokuntaan toukuussa. Mielestäni täytyy tehdä ratkaisuja, jotka antavat tehokkaampia välineitä myös Suomen Pankille.

Toinen puoli on se, että jos kansalaiset ovat velkaantuneet liikaa, niin yksi tapa vaikuttaa tähän on se, että tehdään velkaantuminen vielä kalliimmaksi. Kuten tunnettua, tässä suhteessa ilmeisesti eduskunnan aktiivisuus ei ole kovin suurta eikä ylipäättäänkaan halukkuus, eikä hallituksellakaan ole sen suhteen ehdotuksia.

Herra puhemies! Ed. Rengon puheenvuoron osalta on syytä todeta se, että keskustapuolue ja sosialidemokraatit olivat yhteisessä hallituksessa silloin monia vuosia sitten, joihin ed. Renko viittaa, joten me olemme siinä asiassa yhtä hyviä asiantuntijoita.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Eihän se välttämätöntä ole, että valtiovarainministeri on paikalla. Mukava olisi kuitenkin, että edes yksi kokoomuslainen olisi paikalla. Kokoomus on sentään hallituspuolue ja on esittänyt erilaisia vaatimuksia liittyen maamme talousasioiden hoitoon mm. viime päivinä. Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja kansanedustaja Mörttinen vaati ryhmäpuheenvuorossaan viime viikolla, että pitää antaa verokevennyksiä keskituloisille palkansaajille, joiden verotusta on kovennettu tänä vuonna. Häntä säesti ed. Ikkala sen jälkeen.

Nyt kun olisi mahdollisuus siirtyä sanoista tekoihin ja esimerkiksi valtion lisäbudjetin yhteydessä esittää sentyyppisiä muutoksia, että nämä vaatimukset tulisivat huomioonotetuiksi, niin koko kokoomuksen eduskuntaryhmä on poissa salista. Täytyy sanoa, että tältä osin kokoomuksella ei ole uskottavuutta. Ne tekee vain näitä omia liikkujaan propagandamielessä. Sil-

lä ei ole tarkoituksenaan keventää keskituloisten verotusta. Se on nyt myöntänyt, että keskituloisten verotusta on kiristetty, kovennettu, kun se on vaatinut keskituloisten verotusta tänä vuonna kevennettäväksi kesken vuoden. Mutta nyt kun on käsillä lisäbudjetti, jonka yhteydessä sitä voitaisiin tehdä, niin ei ole yhtään sentyyppistä puheenvuoroa käytetty. Tässä mielessä tuntuu hämmästyttävältä, että kokoomus voi näinkin vapaasti suomalaisessa yhteiskunnassa levittää propagandaa ihmisten keskuuteen. Suurituloisten etua ajava puolue tuntee olevan julkisen sanan suojeluksessa silloin, kun se edustajien puheenvuorot monistetaan ihmisille ja sillä tavalla annetaan vaikutelma, että kokoomus olisi keskituloisten ihmisten asialla, mitä se ei ole.

Ed. Ikkalakin varmaan ajaa vain omaa etuaan, kun hän tässä samassa yhteydessä esittää, että kenenkään ihmisen ei pitäisi maksaa veroa enempää kuin 50 % palkastaan. Hän on itse eläkeläinen ja saa eläkettä Helsingin Osakepankista, paljon korkeampaa eläkettä kuin on kansanedustajan palkka. Hän on niitä suurituloisia, jotka täällä ovat ajamassa suurituloisten asiaa vaatimalla veroalennuksia itselleen. Ehkä sen hinta on sitten, että annettaisiin pienet veroalennukset myös keskituloisille, joiden verotusta on kiristetty, ja tehtäisiin näille keskituloisille vähän miellyttävämmäksi suurituloisille ajettava verohelpotuksen maksaminen.

Myös ed. Ikkala on osallistunut pankkivaliokunnassa pörssilain käsittelyn jarruttamiseen. Ed. Ikkalan toimenpiteiden johdosta meillä ei ole vielä pörssilakia tulossa eduskuntakäsittelyyn pankkivaliokunnasta ja ovat mahdollisia sentyyppiset skandaalit, mitä Helsingin arvopaperipörssissä nyt näyttää jälleen olevan esillä, että siellä pörssivälittäjät ajavat lyhyellä tähtäimellä omaa etuaan ja vähät välittävät asiakkaidensa eduista. Siinä mielessä ed. Ikkalan toiminta on paitsi suurituloisten asialla olevaa myös keinotelioiden etua puolustavaa toimintaa.

Tältä osin haluan kiinnittää huomiota keinotelioiden toimintaan ja nyt käsillä olevan lisätalousarvion kohtaan Rantaruukki Oy:n osakkeiden myymisestä yksityisille, tältä osin Rantaruukin privatisoimisesta. Tähän valtionyhtiöiden osakkeiden myymisiin yksityisille liittyi paljon ongelmia. Haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomion myös Outokummun eläkeläisten esittämiin vaatimuksiin ja heidän esittämänsä näkemykseen siinä mielessä, että kun Outokumpu Oy:n osakkeita annettiin yhtiön

työntekijöille eläke-etujen kompensoimiseksi, niin siinä yhteydessä unohdettiin eläkeläiset, huononnettiin eläkeläisten etuja. Itse asiassa eläkeläiset ovat omalla toiminnallaan tehneet mahdolliseksi sen, että Outokumpu on niinkin kannattava yhtiö kuin se tänä päivänä on. Tältä osin siis se eläke-etä, joka on eläkeläisten itselleen ja nykyisille työntekijöille taisteleva, korvattiin vain nykyisille työntekijöille eikä eläkeläisille. Tässä mielessä valtio hämmästyttävällä tavalla ei ole tasapuolinen privatisoidessaan yhtiöitään. Toivoisin, että jos Rautaruukki Oy:tä ollaan privatisoimassa, mitä ei pitäisi olla tekemässä, mutta jos sitä ollaan niin kuin sosialidemokraatit tämän hallituksen myötä ovat privatisoimassa valtionyhtiötä ja myymässä niiden osakkeita yksityisille, niin otettaisiin edes huomioon se, että se tapahtuisi tasapuolisesti ja myös yhtiöiden eläkeläisten edut huomioon ottaen.

Tässä yhteydessä olisin halunnut kiinnittää ed. Pulliaisen tapaan valtiovarainministerin huomion siihen, mitä ongelmia on toisaalta finanssipolitiikan ja rahapolitiikan harjoittamisessa, ja olisin halunnut valtiovarainministerin esittävän ohjelmansa vaihtotasevajauksen kuntoon saattamiseksi myös siltä osin kuin se koskee löysän rahan markkinointia ja rahan maahan tuonnin rajoituksia Suomeen ja niitä toimenpiteitä, joita tarvitaan raha- ja finanssipolitiikan yhdistämiseksi. Mutta olen huomannut, että ministeri Liikasen maltti, kestävyys ja kärsivällisyys lyhenee jatkuvasti eduskuntakauden edetessä. Tällä kertaa hän jaksoi kuunnella enää kaksi puheenvuoroa. Aikaisemmin hän sentään jaksoi kuunnella neljästä kuuteen puheenvuoroa ennen kuin hän poistui kesken käsiteltävänä olevan asian paikalta. On itse asiassa myönteinen asia sekin, että ministeri Liikanen jaksaa kuunnella kaksi puheenvuoroa, kun täällä ei ole yhtään muuta ministeriä paikalla eli muut ministerit eivät jaksaa kuunnella edes yhtä puheenvuoroa. Tässä mielessä ministeri Liikanen ansaitsee kyllä tunnustuksen asiasta.

Minä olisin tässä yhteydessä, mitä tulee tähän finanssipolitiikan ja rahapolitiikan yhteensovittamiseen, halunnut kannustaa häntä ja tukenut häntä tämän kassavarantovelvoitteen uudistamisessa, mikä hänen mukaan Suomen Pankin ja hallituksen neuvotteluissa nyt on esillä. Tuntuu kovin myönteiseltä asialta, että otetaan käyttöön uudentyyppisiä instrumentteja entisten loppuessa. Kassavarantovelvoitteen uudistaminen siinä muodossa, kuin sitä varmaankin

nyt kaavailaan, on ihan hyvä ja myönteinen ja kannatettava asia. Eli minä olisin toivottanut ministerille voimaa ja tsemppiä tässä taistelussa suurituloisia kokoomuslaisia vastaan. Kyllä hänen velvollisuutenaan on puolustaa koko yhteiskunnan etua eikä vain suurituloisten etua. Tällä tavalla ehkä voitaisiin pieneltä osin hillitää tätä kasinotaloutta, jos tämä kassavarantovelvoitteen muutos etenisi siihen suuntaan, kuin sen voi toivota etenevän. Mutta ehkä ministeri Liikanen ei sitten tarvitse myöskään kannustusta ja myötätunnon toivotuksia toiminnassaan. Niitä nyt oli tällä kertaa jaossa, ja olisi kiva ollut, että hän olisi ollut paikalla kuulemassa, kun kerrankin jaettiin myönteistä palautetta hänen esittämilleen ajatuksille.

Yleisesti ottaen ongelma on se, että valtion toimenpiteillä supistetaan finanssipuolella valtion menoja, siis vähennetään valtion osuutta tuotettavista palveluista, ja samanaikaisesti kasinotalous, yksityinen kulutus, rahan maahan tuonti rehottavat vapaina. Hallitus ei tule selviämään tästä ongelmasta puuttumatta myös yksityiseen rahan käyttöön ja rajoittamalla tuontirahan maahantuloa. Se vaikuttaa myös vaihtotasevajauksen kuntoonsaattamiseen, jossa täydellisesti yhden aikaisemmin ed. Väyrysen ja nyt ed. Pulliaisen esittämiin näkemyksiin, että paljon tyhjää puhetta näissä asioissa hallituksella ja sen valtiovarainministerillä, enempi retoriikkaa kuin substanssia. Olen hämmästynyt siitä, että ministeri Liikasella on sittenkin niin vähän substanssia näissä puheenvuoroissa ja niin paljon pelkkää retoriikkaa. Eli kyllä me toivoisimme hallitukselta asioihin sisäänpääntämenoa laajamittaisesti ja täysialaisesti eikä vain vaikutelman antamista siitä, että jotain tehdään, vaikutelman antamista samaan tapaan kuin kokoomuslaiset haluavat antaa vaikutelman, että he ovat keskituloisten asialla, kun he itse asiassa ovat suurituloisten asialla.

Ed. Knuutti: Herra puhemies! Talouspoliittisesta yleislinjasta oltaneen melko yksimielisiä, niin kuin edellisenkin puheenvuoro osoitti. (Ed. Seppänen: Ei osoittanut, ed. Knuutti!) Kuumentumista olisi hillittävä yksityisellä sektorilla kasinotaloudessa ja varoja olisi myönnettävä lisää ongelma-alueelle, nimenomaan julkisen sektorin kautta työllistämiseen ja asuntojen tuottamiseen, nimenomaan koh-tuuhintaisten asuntojen tuottamiseen.

Valtiovarainministeri toikin äskeisessä puheenvuorossaan esille, että huomenna hallitus

tulee eduskuntaan ilmoituksella tehostetuista toimista asunto- ja työllisyyskysymyksissä, ja näin onkin välttämätöntä, sillä vain julkisen sektorin toimenpiteillä voi löytyä lääkkeet näihin molempiin vaikeisiin kysymyksiin, työttömyyteen ja asutuspulaan. Puheet eivät kuitenkaan pitkälle auta, tarvitaan todellisia talouden ohjaamista tarkoittavia päätöksiä. Vilkausu pohjoismaiseen tilastoon kertoo tämän hyvin selvästi. Minulla on tuoreita tilastotietoja Pohjoismaista. Muutama luku niistä koskee julkisen talouden tasoa, työttömyyttä ja myös julkisen hallinnon työvoimaosuutta koko yhteiskunnan työvoimasta. Ensinnä työttömyys naapurimaissamme Norjassa ja Ruotsissa on oleellisesti Suomea alempi ollut vuonna 1988, Ruotsissa 1,6 %, Norjassa 2,7 %, Suomessa lähes 5 %. Kun sitten katsotaan, mikä on julkisen talouden osuus Pohjoismaissa, niin voidaan todeta, että Suomessa se on kaikkein alhaisin. Ruotsissa peräti 60 % kansantuotteesta kulkee julkisen talouden kautta, Suomessa 43 %. Tämä tilastoluku on vuodelta 1987. Norjassa tuo prosenttiluku on hiukan yli 10 prosenttiyksikköä Suomea suurempi, samoin Tanskassa: Norjassa 53 %, Tanskassa peräti 57 %. Työvoimaosuus julkisella sektorilla Ruotsissa on noin kolmannes, 33 %, kun se Suomessa on vain viidennes.

Jos me ajattelemme, että todella haluttaisiin yhteiskunnan toimin parantaa työllisyystilannetta ja samalla tietysti, jos näin luodaan mahdollisuus, myös julkisen vallan toimenpitein parantaa asuntotilannetta, niin se olisi hyvin helposti tehtävissä nostamalla julkisen talouden osuutta kohdistamalla nämä toimenpiteet nimenomaan työllistämiseen ja yhteiskunnan valvomaan asuntotuotantoon niillä alueilla, missä on asutuspulaa. Näin voi kuvitella, että melko pienillä toimenpiteillä, ajatellen koko yhteiskuntatalouden kokonaisuutta, voitaisiin meilläkin työttömyysprosentissa päästä jopa Ruotsin tasolle. Tästä on ihan selvänä esimerkkinä Ruotsin sosialidemokraattisen hallituksen toiminta sen jälkeen, kun he kuuden porvarihallituksen vuoden jälkeen tulivat valtaan. Silloinen Palmén hallitus hyvin nopeasti puolitti työttömyysprosentit Ruotsissa, ja ollaan jo melko siedettävällä tasolla. Kun tämä sosialidemokraattinen hallitusvalta jatkuu edelleen Ruotsissa, niin on odotettavissa, että palataan jopa 1 %:n työttömyystasolle, jossa Ruotsi oli aikaisemman pitkän sosialidemokraattisen hallituskauten loppupuolella, ennen kuin siellä väliaikaisesti muutamaksi vuodeksi tuli porvarihallitus-

ten kausi, joka epäonnistui juuri näissä keskeisissä kysymyksissä.

Halusin tämän esittää, kun Pohjoismaiden neuvoston työn yhteydessä sain nämä tuoreet tilastotiedot käsiini, ja erikoisesti senkin vuoksi, että aina, kun olen tähän asiaan puuttunut, erikoisesti kristillisen liiton taholta edustaja Hautala on ilmoittautunut vastauspuheenvuoron käyttäjäksi ja sanonut, että Oecd:n tilastot eivät pidä paikkaansa. Olen sen jälkeen, sitten kun viimeksi budjettikeskustelun yhteydessä kävimme tätä keskustelua ed. Hautalan kanssa, ottanut valtiovarainministeriön kansantalousosastolta selväksi, kuinka luotettavia nämä Oecd:n tilastot ovat, ja kyllä sieltä asiantuntijat sanoivat, että ne ovat melko paikkansapitäviä tilastoja. Tietysti voidaan aina kansainvälisissä tilastoissa puhua prosenttiyksiköistä, kahdesta, kolmesta tai muutamasta prosenttiyksiköstä, mutta silloin kun erot ovat 10, veroasteessa jopa 13—14 prosenttiyksikköä, niin ne ovat niin merkittäviä, että virhemarginaalit eivät näihin mitään vaikuta. Tämän saman, minkä kristilliseen liittoon, voin kohdistaa myöskin keskustaryhmittymään, joka on puhumassa koko ajan verojen alentamisen puolesta. Ei ilman rahaa mitään julkisessa taloudessa tehdä. Tässä on oleellinen kysymys, haluammeko me parantaa julkisen vallan toimenpitein epäkohtia suomalaisessa yhteiskunnassa vai emme, kannammeko huolta lähimmäisistämme vai emme, lähellä tai sitten kauempana, mihin liittyy tietysti pakolaiskysymys, joka sekin on saanut ikäviä äänenpajoina viime aikojen poliittisessa keskustelussa.

Ed. P e k k a r i n e n : Herra puhemies! Näin alkajaisiksi kyllä voi yhtyä osin niihin ajatuksiin, joita täällä edellä ed. Seppänen loihe lausumaan. Eduskuntakeskustelu, vaikka työmuotoja on yritetty kehittää viimeisten vuosien aikana, ei tietyssä suhteessa ole paljon edistynyt. Tilanne edelleenkin on se, että salikeskustelussa ministeri ajankäytöllisesti hallitsee käytännössä mielin määrin tilannetta. Hän käyttää puheenvuoron, hänelle voi muutaman repliikkipuheenvuoron, kaksi minuuttia paikan päältä, edustaja vastata tai kommentoida, sen jälkeen hän mielihalujensa mukaan käyttää puheenvuoroja niin paljon kuin aikaa tarvitsee ja sen jälkeen poistuu paikalta. Aihetta tai mahdollisuutta enempään keskusteluun sen jälkeen hänen läsnäollessaan yksinkertaisesti ei näytä olevan. Ymmärrän niin, että minkäänlaisilla säädök-

sillä tätä ei voikaan koskaan kuntoon saattaa. Se on aika paljon kunkin ministerin tavallaan omantunnon päällä, miten he hoitavat tuota postia, niinkö että ovat vain itse puhujina sallissa, vai niin, että ovat valmiita, jos kerran antautuvat vuoropuheluun ja keskusteluun kansanedustajien kanssa, sen keskustelun sitten loppuun asti viemään. Täytyy ymmärtää, että ministereillä on paljon kiireitä, ja siinä mielessä heillä ei aina ole ehkä mahdollisuutta näihin keskusteluihin osallistua, mutta kun tuon tuosta toistuu sama ilmiö, niin ymmärrän hyvin ne tuntemukset, mitä muun muassa edellä ed. Seppäsellä tästä asiasta täällä oli. (Ed. Knuuttila: Niinhän se oli min. Pekkalanakin laita!)

Ne kommentit, jotka halusin aiempaan keskusteluun sanoa, liittyvät kahteen eri asiaan. Ensinnäkin jos hallituspolitiikassa jossakin kohdin kokoomuksen käden jälki ja rooli näkyy, niin hallituksen hampaattomuudessa pääkaupunkiseudun väestön- ja työpaikkakehityksen hillitsemiseksi. Useimpien tällä alueella tällä hetkellä olevien ongelmien taustalta löytyy sama ilmiö: väestö- ja työpaikkakehityksen liiallinen vauhti suhteessa sen yhdyskuntarakenteen kohentumiseen, mitä tällä alueella aikaansaadaan. Nytkin tämän lisäbudjetin myötä ja mukana hallitus ilmoittaa, että se on purkamassa investointiveroa asteittain täältä. Vero olisi toki voimassa tämän vuoden loppuun, mutta sitä asteittain purettaisiin niin, että se ensi vuoden vaihteesta lähtien kokonaan lakkaisi olemasta voimassa. Ministeri Liikanen täällä selvitti ja selitti, että on näitä ja näitä vaikeuksia tämän investointiveron voimassapitämiseen. Minun ymmärtääkseni, jos hallituksella on siihen tahtoa ja halua, hallitus voi antaa verolain tai ainakin ilmoittaa tässä yhteydessä, että se tulee ensi syksynä antamaan lain, jolla investointiveroa jatkettaisiin tällä alueella edelleenkin.

Minusta ja keskustan mielestä investointiveron jatkaminen tällä alueella on perusteltu ja tarpeen. Tästä asiasta samanlaisen kannan ilmaisi myöskin parlamentaarinen asuntoneuvosto. Olin tyytyväinen siihen, että asuntoneuvoston sosialidemokraatit nimenomaan olivat tällä kannalla. Nimenomaan alueen asuntotuotantotavoitteiden turvaamisen kannalta ja asuntojen hinnan kohtuudessa pitämisen kannalta investointiveron jatkaminen pääkaupunkiseudun alueella nähtiin aivan välttämättömäksi toimenpiteeksi. Rakentamislupamenettely sinänsä ei riitä siksi hillintätoimenpiteeksi tuolle nimen-

omaan teollisuuden ja kaupan rakentamiselle ja ehkä hallinnonkin rakentamiselle, mitä muutoin täällä liikkeelle lähtee, jollei tämän tyyppistä investointiveroa jatkossa säädetä. Toivoo sopiinkin, että sosialidemokraattien piirissä itävä ajatus siitä, että tarvitaan jatkossakin tehottomia pääkaupunkiseudun kasvuvauhdin hillitsemiseksi, saisi jalansijaa, ei vain esimerkiksi asuntoneuvoston piirissä vaikuttavien sosialidemokraattien keskuudessa, vaan vähitellen myöskin sosialidemokraattisen ministeriryhmän keskuudessa.

Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös toiseen asiaan, joka tietyllä tavalla sivuaa kokoomuksen roolia tässä hallituspolitiikassa. Sanoin äsken, että nimenomaan tässä pääkaupunkiseutuasiassa kokoomuksella näyttää olleen aikamoinen sananvalta hallituksen sisällä. Hallituksen vero- ja talouspolitiikan muussa linjanvedossa kokoomuksella ei tunnetusti tähän saakka juuri roolia ja sanansijaa ole ollut. Oli mielenkiintoista kuitenkin havaita tiedonantokeskustelun yhteydessä, että kokoomuksen ryhmäpuheenjohtaja Tapani Mörttinen tunnusti ensinnäkin sen, että verotus kiristyy vuonna 1989 hallituksen lähtökohtatilanteeseen vuoteen 1987 verrattuna. Edelleen ed. Mörttinen totesi olevan tarpeen, sanoiko suorastaan välttämätöntä, mutta ainakin tarpeen sen seikan, että vielä tämän vuoden kuluessa kesken vuoden veroasteikkoja kevennetään, että hallitus toisi tätä tarkoittavat esitykset eduskuntaan ja veroasteikkoja kevennettäisiin, kansalaisten verotaakkaa kevennettäisiin siitä, mitä hallituksen viime syksynä täällä ajamat lait käytännössä merkitsevät.

Kun toisen suurista hallituspuolueista ryhmäpuheenvuorossa edellä sanottu ehdotus esitetään, on se tietysti otettava myös eduskunnan piirissä hyvin vakavasti. Keskusta ottaa ed. Mörttisen ehdotuksen hyvin vakavasti. Meidän mielestämme kokoomuksen uskottavuus näissä asioissa, talous- ja veropolitiikan linjanvedoissa, aika pitkälti nyt mitataan sillä, pitääkö kokoomus kiinni sellaisista vaatimuksista, joita se esittää koko ryhmänsä arvovallalla, ryhmäpuheenjohtajan suulla ja nimenomaan ryhmäpuheenvuorossa. Jos kokoomus pitää tästä vaatestaan kiinni, minä luulen, että eduskunnasta löytyy aika paljon myötätuntoa sille ajattelulle. Se on talouspoliittisesti perusteltua varsinkin, jos samaan aikaan hallitus tuo tänne toimia, joilla säästämistä ja investointeja toisaalta edes edistetään. Nämä lisätoimet toki ovat välttä-

mättömiä. Muuten veronalennukset helposti menevät yksityiseen kulutukseen, mikä kokonaistaloudenpidon kannalta ei välttämättä olisi järkevää.

Jos taas kokoomus ei pidä vaatimuksestaan kiinni, uskottavuus kokoomuksen osalta entistään pahasti kärsii ja vaurioituu ja ylipäänsä parlamentaarisen toiminnan uskottavuuden kannalta yleisemminkin. Jos kerran puolue eduskuntaryhmänsä suulla jotakin merkittävää vaatii, näyttöjä sen vaatimuksen eteenpäin viemisestä täytyy sitten löytää. Olen ilahtunut siitä, että kokoomuksen veroasiantuntijat, edustajat Ikkala ja myös Rusanen, ovat esittäneet täsmälleen samanlaiset vaatimukset ja tänä päivänä tietävästi ministeri Puolanne on esittänyt mainittuja toimia viimeistään ensi vuoden alusta lähtien. Sana "viimeistään" uutistietojen mukaan kai implikoi sitä, että myös ministeri Puolanne on ed. Mörttisen kanssa samoilla linjoilla tässä asiassa. Olisi ollut perin suotavaa, että tässä yhteydessä ministeri Liikanen, toinen valtiovarainministeri ja toisen päähallituspuolueen edustaja, olisi kommentoinut näitä kokoomuksen ryhmän kannatoja, onko niillä sijaa hallituksen käytännön politiikassa, ja jos on, voivatko esimerkiksi oppositioryhmät, jotkut halukkaat ainakin, tulla ikään kuin sivusta vähän auttamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys n:o 3 laiksi Posti- ja telelaitoksesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta ja liikennevaliokunnalta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Hallitus yritti jo kertaalleen saada ehdotustaan

laiksi Posti- ja telelaitoksesta hyväksytyksi eduskunnassa mutta ei siinä aivan onnistunut. Tuo hallituksen lakiehdotus on lepäämässä. Miksi oppositio näin menetteli? Syy oli yksinkertaisesti se, että se ei tullut vakuuttuneeksi siitä, että sen muotoisella lailla, kuin hallitus ehdotti, olisi pystytty Posti- ja telelaitoksen palvelufunktiota tyydyttävästi takaamaan, ja sama koskee myös sen sosiaalista funktiota.

Nyt, kun hallitus on vastoin aikaisempia puheitaan tuonut uuden ehdotuksen samasta asiasta tämän eduskunnan aikana eduskunnan käsittelyyn, olisi toivonut, että hallituksen alainen Posti- ja telelaitos olisi omalla käyttäytymisellään osoittanut nyt aivan erikoisesti opposition edellisellä kerralla esittämän arvostelun aiheettomaksi. Mutta mikä onkaan tilanne? Jos katsoo hallituksen nyt antaman esityksen perusteluja, havaitsee, että markkinataloushenkisyys on viety lähestulkoon äärimmilleen. Kun odotimme, että palveluhenkisyys olisi ensi sijalla, nyt markkinahenkisyys on vallitseva. Hallitus nimittäin käyttää perusteluina lakiehdotuksen sitä, että kun haja-asutusalueiden kauppakuolemat ovat tämän päivän arkipäivää, kun yksityinen lohko menettelee niin kuin menettelee, siitä automaattisesti seuraa eräänlainen subjektiivinen oikeus Posti- ja telelaitokselle lakkauttaa postitoimipaikkoja haja-asutusalueilla. Pelisääntö on hyvin yksinkertainen: jos kauppa lähtee, niin postikin lähteköön.

Mitä sitten on tapahtunut aivan arkipäivän käytännön tasolla? Tuonnoin parlamentaarinen liikennekomitea ehdotti, että postitoimipaikan tai postipalvelupisteen säilymisen ehtona on se, että sen alueella on 200 ruokakuntaa tai taloutta, siis asiakaspohja on tuon suuruinen. Tästä parlamentaarisen liikennekomitean ehdotuksesta on tullut eräänlainen aksiomi postipiirien päälliköille. Kun he ovt hekumoineet ajatuksella, että Posti- ja telelaitoksesta tulee liikelaitos, oitis ryhdytään tätä ehdotusta kirjaimellisesti toteuttamaan.

Mielenkiintoinen esimerkki tulee Oulun läänistä Haukiputaan kunnasta. Paikallinen postipiirin päällikkö kiinnitti huomiota siihen, että Haukiputaan Parkumäessä olevan Halosenniemen postitoimipaikan asiakaspohja on alle 200 ruokakuntaa — tarkka luku oli 186 — ja sai tästä ajatuksen, että no, oitis Halosenniemen postitoimipaikka pitää lakkauttaa. Hän ei lainkaan kiinnittänyt huomiota siihen, että tuossa onkin kysymyksessä kasvava yhteisö, jossa jo seuraavalla viikolla oli enemmän ruokakuntia kuin

aikaisemmin. Siis toisin sanoen sekään, että liikuttiin vielä 200:n alapuolella ja oli kasvava trendi, ei millään tavalla hillinnyt postipiirin päällikön aikeita. No, sitten kun asiasta nostettiin julkinen haloo ja liikenneministerikin lausui asiasta teräviä, ainakin nyt toistaiseksi tuo hanke on pantu jäihin. Mutta se kuvaa tapauksena ja prosessina sitä henkeä, joka Posti- ja telelaitoksessa vallitsee.

Edellä esitetyn rinnalla on kieltämättä annettava tunnustusta hallituksen toimenpiteistä sen suhteen, että sen piiristä ja myös Posti- ja telelaitoksen johdon piiristä on tuettu sitä, että postitoimipaikoille saataisiin uusia palvelutehtäviä. Niitä kuvataan hallituksen esityksen perusteluissa varsin hyvin, ja tuota toimintaa on kannatettava.

Toinen esimerkkini tulee telepuolelta, siltä puolelta, joka tuottaa todella paljon voittoa. Tuorein voittoennuste on 900 miljoonaa markkaa. Mutta mitä tekeekään Posti- ja telelaitoksen telepuolen hallinnollinen johto? Tämän vuoden alusta lukien se päätti, että tekstipuhelujen välitysmaksuja korotetaan 90 %:lla. Sen jälkeen kun hallitus oli ollut sitä mieltä, että posti- ja teletaksoja tänä vuonna joko korotetaan korkeintaan 5 % tai peräti alennetaan, niin kuin telepuolella oli asianlaita, teletoimen johto päättää mainitun suuruudesta korotuksesta aikana, jolloin hallitus on sitoutunut vakautussopimuksiin. Tämä toimenpide kertoo jotakin siitä, esiintyykö Posti- ja telelaitoksen johdossa minikäänlaista sosiaalista aspektia sen toimissa. Tässä tapauksessa kohderyhmänä olivat vaikeasti kuulo- ja puhevamaiset henkilöt. Heitä, joita pitäisi kaikin tavoin tukea, rusikoitiin tällä tavalla. No, nyt kuultiin eilen uutisista, että liikenneministeri Vennamo oli puuttunut asiaan ja tilanne olisi ainakin hetkellisesti hoitautumassa kuntoon päin.

Taustalla oli se, että tekstipuhelujen välitystoiminta aiheuttaa yksittäisenä toimintana Posti- ja telelaitokselle vuodessa 2 miljoonan markan tappiot. Mitään rinnalla ei ole merkinnyt se, että teletoimintayksikkö tuottaa vuodessa 900 miljoonaa markkaa voittoa. Siis sosiaalinen funktio ei paina mitään tällaisessa liiketaloudellisessa laskelmoinnissa. Minä en henkilökohtaisesti voi hyväksyä tällaista toimintaa enkä ajattelua. Kun näin on, kirjoitin kiireellä rinnakkaislakiehdotuksen, jossa juuri esille tuomani näkökohdat on tuotu lain tekstin parannuksena esiin. Se koskee hallituksen esityksen 3 ja 6 §:ää. Ehdotan 3 §:n loppuun lausumaa:

”Tämän vuoksi Posti- ja telelaitoksen on huolehdittava riittävän toimipaikkaverkoston säilyttämisestä koko maassa.” Toinen koskee 6 §:ää, jossa loppuun on todettu, että ”tarvittaessa lisäksi muista tehtävistä syntyvän ylijäämän rajoissa” voidaan toimia niin, että keskeiset Posti- ja telelaitoksen funktiot toteutuvat.

Kävin samoista kohdista edellisellä kerralla eduskunnassa keskustelua. Silloin tein niin ikään rinnakkaislakiehdotuksen, ja sitten myös valiokunnan mietintöön tuli vastalause, ja sen estämiseksi, että nyt oppositio sisäisesti kinastelee sanamuodoista, olen adoptoinut ehdotukseen sen tekstin, joka oli vastalauseessa, joka on periaatteessa samansisältöinen kuin oma ehdotukseni mutta nyt yhteneväisyyden nimissä on päätynyt samaan tulokseen. Todettakoon, että silloin SKDL ja Suomen keskusta olivat sitä mieltä, että tällä tavalla tulisi 3 ja 6 § muotoilla. Toivotaan, että tällä kertaa hallituksen esitystä korjataan valiokuntakäsittelyssä tähän suuntaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen on siinä oikeassa, että Posti- ja telelaitoksen johto on käyttäytynyt hyvin monessa tapauksessa kuin Kauppalähteä lukeva yritysjohto ja työllisyyslakivelvoitteet kuin myös aluepoliittiset tarkastelut eivät ole kovin paljon viime aikoina näkyneet. Tässä mielessä on tärkeätä muistaa, että yritysten sijaintiratkaisuissa vaikuttavat muun muassa postin kaltaiset peruspalvelut ja vastaavat liikeenteelliset tekijät.

Kuitenkaan ed. Pulliaisen lakialoitteen palvelutavoitemääritelmä tai sen turvaamistapa, että vain laissa sanotaan, että tietty asia on maan kattavasti hoidettava, ei ole ilmeisesti riittävä, vaan täytyisi sosiaaliset ja eräät peruspalvelut turvata budjetin määrärahoilla eduskunnan kautta niin, ettei liikelaitoksen toimintaedellytyksille aseteta kuitenkaan sitä kautta tarpeettomia raskaita. Nimittäin on myös hyvin tärkeätä, että Posti- ja telelaitos voi kehittää televerkkoaan investointien turvaamisen kautta ja kaukoliikennetariffeja alentaa, kuten sisäasiainministeriö on muun muassa aluepoliittiselta kannalta hyvin myönteisinä nähnyt moniakin Posti- ja telelaitoksen tavoitteita tuoreessa lausunnossaan.

Posti- ja telelaitoksen mahdollisuuksia kehittää matkapuhelin- ja datasiirtopalveluja koko maassa turvataan nimenomaan sillä, että annetaan laitokselle liikelaitoksen investointimah-

dollisuudet. Tältä osin onkin vaara, että juuri koko liikelaitoskuvion jarruttelu ja lykkääminen on toisaalta yksityisten toimilupalaitosten suhteen ollut mahtavaa etumatkan antamista. Tässä on myös syytä muistaa, että yhteiskunnallinen laitos tarvitsee myös toimintapeli-varaa.

Erittäin myönteistä on myös se, että Posti- ja telelaitos pyrkii kaukopuhelinliikenteessä tariffien alentamiseen jatkuvasti 10 % vuosivauhdilla ja tavoitteena on läänien välisten tariffien saattaminen läänin sisäisten tariffien tasolle.

Sanotut kaksi tekijää, aluepoliittinen ja työllisyysvelvoitepuoli, olkoot eduskunnassa budjetin kautta hoidettavissa, ja toisaalta turvattuun laitokselle toimintaedellytykset.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen kanssa olen paljolti samaa mieltä tavoitteista. Totean kuitenkin oppositiopuolueen kansanedustajana sen, että kun pidämme arvokkaina niitäkin asioita, jotka ed. Rajamäki äskeisessä puheenvuorossaan toi esille, meidän mahdollisuutemme saada takuu siitä, että jollakin tavalla nämä periaatteet on kirjattu johonkin, on juuri tämä vaihe, kun liikelaitoslakia käsitellään. Meidän voimamme ulottuu tässä vaiheessa siihen asteseen. Sillä tavalla tätä ainokaista mahdollisuutta on pakko käyttää hyväksi. Me teemme liikelaitosratkaisua hyvin pitkäksi ajaksi eteenpäin. Siinä mielessä tavallaan sen hinta on eräiltä osin aika suuri. Siinä suhteessa ed. Rajamäki valitettavasti on oikeassa.

Ed. Heikkinen: Herra puhemies! Eduskunta jätti kesäkuussa viime vuonna hallituksen huhtikuussa 1988 antaman esityksen laiksi Posti- ja telelaitoksesta lepäämään yli seuraavien valtiopäivien. Esittäessään lain lepäämään jättämistä Suomen keskusta esitti hallituksen lakiesityksen kolme olennaisen tärkeää ja perusteltua muutosta.

Ensiksikin hallituksen esityksen mukainen laki ei olisi turvannut liikelaitosuudistuksen yhteydessä sitä, että posti- ja teletoiminnan peruspalvelujen saatavuus olisi taattu kaikille kansalaisille asuinpaikasta riippumatta. Lakiehdotus, päinvastoin, olisi sallinut toimipaikkojen vähentämisen. Tämän kielteisen kehityksen estämiseksi ja kansalaisten tasapuolisen kohtelun toteuttamiseksi peruspalvelujen osalta Suomen keskusta esittikin lakiehdotuksen 3 §:n tarkistamista siten, että Posti- ja telelaitos veloitetaan

huolehtimaan riittävän toimipaikkaverkoston säilyttämisestä koko maassa.

Keskustan mielestä erityistä huomiota tulisi kiinnittää haja-asutusalueiden palveluiden säilyttämiseen ja kehittämiseen. Nykyinen kehitys, joka merkitsee toimipaikkojen vähentämistä, on pysäytettävä. Kiinteillä postitoimipaikoilla on huomattava vaikutus syrjäseutujen asuttuna pitämiseen. Sen vuoksi syrjäisten postitoimipaikkojen säilyminen on turvattava. On kohtuutonta, että asiointimatkat uudistuksen myötä entistä useammin muuttuvat nykyistä pitemmiksi. Tärkeää on myös huolehtia postin peruspalvelujen saatavuudesta kaupunkien ja asutuskeskusten laitamilla ja kaupunginosissa.

Toiseksi keskusta kiinnitti huomiota lakiesityksen 7 §:ään sisältyvään ohjaussäännökseen. Hallituksen esitys poikkesi valtion liikelaitoksesta vuonna 1987 annetusta yleislaista. Yleislain mukaan liikelaitosten keskeisistä palveluista muista toimintatavoitteista päättää eduskunta. Hallituksen silloinen esitys lähti siitä, että ohjauksesta päättäminen olisi jäänyt liikenneministeriölle sen jälkeen, kun eduskunta on päättänyt valtion tulo- ja menoarviosta.

Kun hallitus on antanut nyt uuden esityksen laiksi Posti- ja telelaitoksesta, ei esitys sisällä mitään muutosta palvelutavoitteen määrittelyä koskevaan 3 §:ään. Sen sijaan toiminnan ohjaamista koskeva 7 § on muutettu keskustan vaatimalla tavalla liikelaitoksia koskevan yleislain mukaiseksi, eli, että eduskunta päättää liikelaitoksen keskeisistä palvelu- ja muista toimintatavoitteista. Kun sen sijaan palvelutavoitetta koskevaa 3 §:n säännöstä ei ole mitenkään muutettu, jää ohjauspykälän merkitys korjattunakin näennäiseksi. Mikäli palvelutavoitteisiin kuuluisi selkeä säännös riittävän toimipaikkaverkoston säilyttämisestä, pystyisi tätä riittävyttä eduskunta valvomaan hallituksen nyt antaman lakiesityksen 7 §:n mukaisesti.

Mielestäni keskustan on vaikea nytkin olla hyväksymässä uutta lakiesitystä, ellei eduskuntakäsittelyn aikana tehdä riittävää ja selkeää korjausta lain 3 §:ssä määriteltäviin palvelutavoitteisiin. Hallituksen uusi esitys on paha pettymys niin syrjäseudun kuin asutuskeskusten laitamilla asuvien ihmisten kannalta katsottuna.

Kolmanneksi keskustan taholta kiinnitettiin edellisessä eduskuntakäsittelyssä huomiota myös lain 6 §:ään, jossa säädetään toimintojen rahoittamisesta ja valtion korvauksista kannattamattoman toiminnan osalta. Liikelaitoksia koskevan yleislain mukaan kannattamatonta

toimintaa rahoitetaan kolmen vaihtoehdon kokonaissummana. Tähän on käytettävä ensiksikin kannattamattomasta palvelutoiminnasta saatavia tuloja, toiseksi eduskunnan tähän tarkoitukseen osoittamia korvauksia ja kolmanneksi liikelaitoksen muusta omasta toiminnasta syntyvää ylijäämää.

Hallituksen nyt antama lakiesitys on tältä osin täsmälleen saman sisältöinen kuin aikaisempikin valtiopäivien yli siirtynyt esitys. Hallituksen esitys poikkeaa näin ollen nytkin ratkaisevasti yleislain sisällöstä. Tämä on hyvin merkittävää senkin vuoksi, että kaikki muut tähän mennessä hyväksytyt laitoskohtaiset erityislait ovat olleet tältä osin täsmälleen yleislain hengen ja kirjaimen mukaisia. Posti- ja telelaitoksen osalta siitä kuitenkin halutaan poiketa. Hallituksen esityksen mukaan Posti- ja telelaitos ei olisi velvollinen käyttämään sille määrätyn tehtävän suorittamiseksi tai asetettujen palvelutavoitteiden ja muiden toimintatavoitteiden saavuttamiseksi laitoksen muista tehtävistä syntyvää ylijäämää, kuten eduskunta on edellyttänyt yleislakia hyväksyessään.

Posti- ja telelaitos on yhteiskunnassamme laajin ja keskeisin palvelulaitos, jolla on tunnetusti erinomaisen hyvä kannattavuus. Voitto vuosittain miljardiluokkaa. Keskustan mielestä ei ole mitenkään perusteltua, että juuri tämän laitoksen osalta poiketaan yleislain periaatteista. Mielestäni keskustan vaatimus on, että lain eduskuntakäsittelyn aikana korvauksia koskeva 6 § muutetaan yleislain mukaiseksi eli että myös eduskunnan määräämän kannattamattoman palvelutoiminnan rahoittamiseen voidaan käyttää muusta, kannattavasta toiminnasta syntyvää ylijäämää.

Herra puhemies! Olen sitä mieltä, että tarkistamalla ja muuttamalla lakiesityksen 3 ja 6 §:n sisältöä edellä esitetyllä tavalla myös keskusta voi olla mukana hyväksymässä Posti- ja telelaitoksen muuttamisen liikelaitokseksi vuoden 1990 alusta lukien. Lopuksi haluan todeta, että jo edellisessä eduskuntakäsittelyssä oli esillä silloinkin ed. Pulliaisen lakialoite. Lakialoite koski silloin vain palvelutavoitteen 3 §:n sisältöä. Nyt ed. Pulliaisen lakialoitteeseen sisältyy myös 6 §:n muuttaminen, mitä keskusta ajoi jo edellisen eduskuntakäsittelyn aikana ja mikä vaatimus sisältyy myös tähän puheenvuorooni ja mikä on käsitykseni mukaan edelleen keskustan keskeinen vaatimus. On hyvä, että ed. Pulliaisen on tehnyt lakialoitteen, että asia on tälläkin tavalla esillä.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Liikenne-ministeri Pekka Vennamo näyttää olevan valittavan jääräpäinen mies nyt huonossa asiassa. Hän on nimittäin tuonut tänne eduskuntaan suurin piirtein samanlaisen esityksen, joka täällä kerran jo opposition toimesta yli seuraavien valtiopäivien äänestettiin, ja siten se esitys silloin raukesi.

Posti- ja telelaitoksen muuttaminen liikelaitokseksi on erittäin suuri asia. Varmaa on se, että esitetyssä muodossa seurauksena olisi se, että liikelaitosuudistus heikentäisi merkittävästi Posti- ja telelaitoksen palveluluonnetta. Tästä taas kärsisivät nimenomaisesti tämän maan kehitysalueet ja varsinkin maaseutu, jossa toimintoja karsittaisiin, kun pelkästään bisnestä lähdetäisiin tekemään.

Tämän laatuissa laitoksessa kuten Posti- ja telelaitos täytyy etusijalla pitää palveluperiaate ja nimenomaan muistaa se, että Suomi on kokonaisuus, jossa täytyy katsoa kehitysalueita ja täytyy katsoa maaseutua. Mitä tämän suunnasta kehityksestä tuleman pitää, jos liikelaitosuudistus näin läpi viedään, on nähty jo käytännössä, koska näyttää siltä, että liikelaitosajatteluun on tosiasiaa jo pitkälle siirrytty Posti- ja telelaitoksessa ilman, että eduskunta on siihen lupaa antanut. Postitoimipaikkoja lakkautetaan ja linja-autovuoroja vähennetään jne. Minä toivon, että oppositio kokoaa jälleen rivinsä, tekee valiokunnassa kaikkensa, että palveluperiaate tähän erittäin tärkeään lakiin sisään tosimielellä ajetaan. Jos hallitus on yhtä ännkääpäinen kuin edellisellä kerralla, oppositiolla on jälleen kerran mahdollisuus opettaa hallitusta uudelleen.

Ed. P o k k a : Herra puhemies! Ylioppilaskirjoituksissa nuoriso osallistuu vissiin parhailaan kuullun ymmärtämisen kokeeseen. Minä kyllä lähettäisin liikenneministeri Pekka Vennamon suorittamaan kuullun ymmärtämisen koetta. Kun tätä lakiesitystä tarkastelee, vaikuttaa siltä, että se arvostelu, jota eduskunta edellisellä kerralla, kun postin liikelaitokseksi muuttamisesta oli kysymys, osoitti äänestämällä lain yli valtiopäivien, on mennyt liikenneministeri Vennamon ja koko hallituksen pään ohi tai niin kuin vesi hanhen selästä, niin kuin kansanomaisesti sanotaan.

Tässä on edelleenkin aivan samat heikkoudet täsmälleen samassa sanamuodossa, sekä korvaussäännös että palvelutavoitteet, siis 3 ja 6 §. Tämä on aivan täsmälleen yhtä huono laki

niiltä osin, joita viimeksikin arvosteltiin. Tällaisena tätä lakiesitystä ei voi millään hyväksyä. Toivonkin, että tälläkin kertaa aivan kuin ed. Tennilä äsken puheenvuorossaan oppositioryhmat löytävät toisensa ja tämän huonon lain laiksi tuleminen estetään.

Ed. Knuuttila: Herra puhemies! Tämän lakiehdotuksen kohdalla käydään kyllä mielestäni hiukan turhaa kiistaa. Aikaisemmassa eduskuntakäsittelyn vaiheessa sekä liikenneministeri että me hallituspuolueiden edustajat totesimme, että lakiteksti vastaa täsmälleen sitä, mitä oppositiokin ajaa.

Myönnän sen, että lakiehdotus on kirjoitettu sängen epäselvästi ja viitteiden kautta, joten sitä on kyllä vaikea ymmärtää. Sikäli tämä arvostelu, mikä nytkin on kuultu, on kyllä paikallaan, ja toivon, että voisimme yksissä tuumin kirjoittaa kaikkien tarkoittamalla tavalla lakitekstin niin selväksi, ettei tällaista turhaa keskustelua tarvitse käydä.

Ed. Pulliainen viittasi parlamentaariseen liikennekomiteaan. Kun komitean tietoliikennejaoston puheenjohtajana tietysti olen keskeisesti vastuussa myös sen tekemistä, haluan todeta, että sitä suositusta, joka antaa mahdollisuuden maaseudun toimipaikkojen lakkauttamiseen, en ole ollut kannattamassa, vaan mietinnössä on allekirjoittaneen eriävä mielipide. SKDL:n edustajan kanssa yhdessä olemme mielipiteen liittäneet mietintöön. Sen mukaan toimipaikkojen palvelutaso tulisi säilyttää maaseudulla ja vielä palvelutasoa tulisi parantaa muun muassa siten, että niihin 750 toimipaikkaan, joissa ei ollut rahaliikennettä, sekin olisi otettu mukaan.

Valitettavasti ei yksikään SMP:n, keskustapuolueen eikä kokoomuksen edustaja tullut meidän taaksemme, mikä olisi tehnyt meidän kannanotostamme jo enemmistön kannanoton. Sen takia me nyt täällä sitten kiistelemme, koska Posti- ja telelaitos tietysti noudattaa enemmistön suuntaviivoja tällä kohtaa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Knuuttilalle toteaisin ikään kuin jatkoksi sen, että minusta tuntuu, että Posti- ja telelaitoksen nykyinen johtokaan ei ymmärrä kirjoittamaansa lakitekstiä oikein, kun se käyttäytyy sillä tavalla kuin äsken kuvasin. On aika hullu tilanne, että liikenneministeri ja liikenneministeriön virkamiehet joutuvat puuttumaan tällaisessa tilanteessa Posti- ja tele-

laitoksen toimintaan, kun juuri ollaan laitosta liikelaitokseksi muuttamassa. Siis tässä ilmeisestikin oppositio ja hallitus ymmärtävät toisiansa paremmin kuin Posti- ja telelaitoksen johto ymmärtää omaa tekstiään ja sen antamaa velvoitetta.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en tiedä, missä kaikkialla niitä ymmärtämättömiä on, jotka eivät tätä lakitekstiä ymmärrä, mutta ei sitä tarvitsekaan tietysti tietää sen vuoksi, että nykyiset lainsäädäntöohjeet meille lainsäätäjille ja lakien kirjoittajille ovat sellaiset, että laki pitää kirjoittaa niin selvään muotoon, että myös tavallinen kansalainen ilman lakimieskoulutusta ymmärtää, mitä tarkoitetaan, ja tätä ehtoa tämä ehdotus ei kyllä täytä. Siinä pitää tähän arvosteluun yhtyä.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn niihin ajatuksiin, joita täällä on esitetty tämän esityksen osalta, että liikenneministeriö on ollut tavattoman kuuro niille toivomuksille, joita esitettiin silloin, kun edellinen esitys täällä äänestettiin yli valtiopäivien. Siinä mielessä toivonkin, että nyt valiokunnassa oppositio ja hallitusryhmät löytäisivät toisensa ja tämä laki saataisiin todella sellaiseen muotoon, jolla käytännössä konkreettisesti voitaisiin turvata postin peruspalvelut koko maassa tasapuolisoin ehdoin.

Jotain hyvää kuitenkin tässä yhteydessä on tapahtunut, ja se on se, että Liisa Holamon johdolla istui työryhmä, joka tämänkin esityksen on valmistellut, mutta samassa yhteydessä käsittääkseni on luotu sellainen menetelmä, jolla jatkossa postitoimipaikkojen kohtaloa pohditaan ja selvitetään. Ongelmahan tähän saakka on ollut se, että posti on yksipuolisesti tehnyt päätöksen siitä, että jokin toimipiste lakkaa. Sen alueen asukkaille, kyläläisille, tämä tieto on yleensä tullut kuin salama kirkkaalta taivaalta. Nyt käsittääkseni tässä lähdetään siitä, että postipisteen tulevasta kohtalosta käydään keskustelua kunnan ja paikallisten asukkaiden kanssa, jolloin tavallaan ihmiset saadaan kiinnostumaan tästä tilanteesta. Silloin ne kaikki päätökset, jotka joudutaan tekemään, tehdään käsittääkseni pitkälti yhteistyössä.

Tässä mielessä todella toivon, että valiokunnassa tämä laki saa sellaisen muodon, että se voidaan täällä hyväksyä, koska se on kaikkien yhteinen etu. Nyt tällä hetkellä se ei ole sellaisessa muodossa. Eduskunnan tehtävänä on

paaluttaa ne tavoitteet, joiden mukaan toimitaan, ja antaa myös sitten budjetissa siihen tarvittavat varat.

Ed. R a j a m ä k i : Rouva puhemies! Olenaisista ed. Anttilan puheenvuoron perusteella olisi kiinnittää huomiota 7 §:ään eli juuri niihin perusteisiin, joilla liikenneministeriö yksin päättää toisaalta aluepoliittisista korvausperusteista kuin myös toisaalta palvelutavoitteista ja myös työllisyysperusteisista korvauksista. Tämän takia olisi alleviivattava juuri sitä, että sisäasiainministeriön roolia pitäisi erityisesti näissä aluepoliittisissa palvelutavoitteissa korostaa, ettei yksin liikenneministeriö niistä päättä, ja toisaalta, että työllisyyslaki koskee myös osin postin palveluja. Tällä hetkellä Posti- ja telelaitos on elänyt ikään kuin työllisyyslakia ei olisi olemassakaan tai laki ei ainakaan koske sitä. Tämän takia myös työvoimaministeriön asemaa pitäisi korostaa silloin, kun yksinomaan liikenneministeriölle 7 §:ssä jätetään oikeus päättää korvauksista Posti- ja telelaitokselle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta ja liikennevaliokunnalta.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto liikennevaliokunnalta

10) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 4 laiksi Posti- ja telelaitoksesta

valtiovarainvaliokuntaan

11) Valtioneuvoston päätös 20 päivältä tammi-kuuta 1989 puuvapaasta painopaperista suoritettavasta vientitalletuksesta (VNP n:o 1)

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 16.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola